

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**NAPLŇOVÁNÍ EVROPSKÉ ÚMLUVY O OCHRANĚ
LIDSKÝCH PRÁV V ČESKÉ REPUBLICCE**

Autor práce: Michaela Baloušková

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Rudolf Hrubý

Katedra: Katedra společenských věd

2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákon č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Rudolfu Hrubému za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Abstrakt

BALOUŠKOVÁ, M. *Naplňování Evropské úmluvy o ochraně lidských práv v České republice: bakalářská práce*. České Budějovice:

Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2012. 78 s.

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Rudolf Hrubý.

Klíčová slova: deklarace, judikatura, kontrolní mechanismy, lidská práva, právní řád ČR

Bakalářská práce analyzuje jednotlivé články Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Tato Evropská úmluva zavazuje všechny členské státy Rady Evropy k respektování základních práv a svobod. Přibližuje činnost Rady Evropy - historii, důvody vedoucí k jejímu vzniku a v neposlední řadě instituce, jejichž hlavním cílem je ochrana práv a svobod jednotlivce. Pozornost je věnována kontrolním orgánům Evropské úmluvy. Další část bakalářské práce obsahuje Evropskou úmluvu, práva a svobody v ní obsažená. Zaměřuje se na postavení Evropské úmluvy v právním řádu České republiky. Závěr bakalářské práce přibližuje samotnou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva týkající se České republiky. Analyzuje stížnosti podané k Evropskému soudu pro lidská práva proti České republice a snaží se zjistit, zda Česká republika dodržuje závazky vyplývající z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Abstract

BALOUŠKOVÁ, M. European Convention on Human Rights Protection Realization in the Czech Republic: Bachelor thesis. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o.p.s., 2012. 78 p.

Supervisor : JUDr. Rudolf Hrubý.

Key words: declaration, case law, control mechanisms, human rights, rule of law CR

The bachelor thesis analyses individual articles of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The European Convention obliges all Member States of the Council of Europe to respect fundamental rights and freedoms. The thesis describes the work of the Council of Europe – its history, reasons leading to its formation and institutions whose main objective is to protect the rights and freedoms of individuals. Attention is given to the control authorities of the European Convention. Another part of the thesis covers the Convention and the rights and freedoms it stipulates. It focuses on the role of the European Convention in the Czech legal system. The final part of the thesis deals with case law of the European Court of Human Rights concerning the Czech Republic. It analyses complaints submitted to the European Court of Human Rights against the Czech Republic in order to identify whether the Czech Republic meets its obligations stipulated by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Obsah

Úvod	6
1 Cíl a metodika bakalářské práce	8
2 Rada Evropy	10
2.1 Rada Evropy a její prvopočátky	10
2.1.1 Vznik Rady Evropy	10
2.1.2 Hlavní cíle Rady Evropy	11
2.1.3 Členství Rady Evropy	11
2.1.4 Instituce Rady Evropy	13
3 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	15
3.1 Zakotvení Evropské úmluvy v právním řadu ČR	15
3.2 Charakteristika práv obsažených v Evropské úmluvě	17
3.2.1 Článek 1 Evropské úmluvy	17
3.2.2 Práva a svobody	18
3.2.3 Stávající kontrolní systém Evropské úmluvy	30
3.2.4 Závěrečná ustanovení	36
3.2.5 Dodatkový protokol č. 14	37
3.3 Původní kontrolní orgány Evropské úmluvy	37
3.3.1 Evropská komise pro lidská práva	38
3.3.2 Evropský soud pro lidská práva	38
3.4 Listina základních práv Evropské unie	39
3.5 Charakteristika práv obsažených v Listině EU	39
3.6 Komparace práv obsažených v Listině EU a v Evropské úmluvě	44
3.7 Evropský soudní dvůr	45
3.8 Evropská komise	46
4 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k ČR	47
4.1 Funkce Evropského soudu pro lidská práva	47
4.2 Statistika podaných stížností proti České republice v roce 2010	47
4.3 Legitimace pro přijetí stížností k Evropskému soudu pro lidská práva	50

5 Analýza vybraných stížností podaných k Evropskému soudu pro lidská práva proti ČR	54
5.1 Výběr stížností podaných proti České republice a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva.....	55
5.1.1 Stížnost Johana Breukhovena proti České republice	55
5.1.2 Stížnost Kroutilíková proti České republice	56
5.1.3 Stížnost Dialla proti České republice	56
5.1.4 Stížnost Tesaře proti České republice	57
5.1.5 Stížnost Ťupa proti České republice	58
5.1.6 Stížnost Golha proti České republice	58
5.1.7 Stížnost Alter proti České republice	59
5.1.8 Stížnost na protiprávnost regulace nájemného proti České republice	59
Závěr	62
Seznam použitých zdrojů	64
Přílohy	68

Úvod

Lidská práva jsou souhrnem práv a svobod, které jsou přiznávány každé lidské bytosti a jsou zaručeny každému člověku na světě bez rozdílu. Už v prvních deklaracích o lidských právech v revolučních ústavách koncem 18. století jsou lidská práva oznamována jako všeobecně platná. „**Všichni lidé jsou od narození svobodní a sobě rovní**“. Od této doby došlo k rozvoji lidských práv. Teorie hovoří se o 3 až 4 generacích lidských práv.

Po druhé světové válce vystala potřeba zakotvit ochranu základních lidských práv náležejícím všem osobám bez rozdílu. Mezinárodní společenství si uvědomilo nutnost upravit lidská práva na obecné, mezinárodní úrovni. Prvním mezinárodním univerzálním katalogem lidských práv, který se snažil o ochranu širokého okruhu občanských a politických práv, se stala Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948, která byla přijata Valným shromážděním OSN. Deklarace označila všechny lidské bytosti za svobodné a rovnoprávné bez ohledu na pohlaví, rasu, národnost a náboženství, uznala přirozenou lidskou důstojnost a rovná a nezcizitelná práva členů lidské rodiny. Byla přijata jakožto společný cíl pro všechny národy a všechny státy. Vyjadřuje komplexnost, jednotu a vzájemné podmíněnost lidských práv. Všeobecná deklarace inspirovala též Listinu základních práv a svobod. Přestože Deklarace nebyla právně závazným dokumentem, inspirovala státy k rozpracování problematiky lidských práv a následnému přijetí mnoha dalších mezinárodních smluv o lidských právech, jak na univerzální, tak na regionální úrovni.

Jedním z nejpropracovanějších regionálních dokumentů v oblasti lidských práv je bezesporu Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), schválená v roce 1950 pod záštitou Rady Evropy. Tato mezinárodní smlouva zavazuje všechny členské státy Rady Evropy k dodržování základních práv a svobod. V rámci Úmluvy je možné v oblasti lidských práv žalovat státy, které dohodu ratifikovaly, u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, pokud byly vyčerpány všechny jejich vnitrostátní právní mechanismy. Státy, které ratifikovaly Úmluvu, musí zajistit, aby jejich vnitrostátní právo bylo s Úmluvou slučitelné, a zároveň musí, pokud dojde k porušení práv tímto dokumentem chráněných, toto porušení odstranit.

Česká republika, respektive Česká a Slovenská federativní republika, ratifikovala Úmluvu v roce 1992. Text Úmluvy byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 společně s jejími dodatkovými protokoly č. 1, 2, 4, 6 a 7. Pod č. 41/1996 Sb. byl zveřejněn Protokol č. 9 k Úmluvě, který byl následně překonán revizním 11. protokolem k Úmluvě ve Sbírce zákonů pod č. 243/1998. Pod čísly 114/2004 a 48/2010 byly ve Sbírce mezinárodních smluv publikovány Protokoly č. 13 a č. 14.¹

Pro kulturní a civilizované státy by mělo být samozřejmé, že respektují lidská práva. I když bylo otroctví zrušeno oficiálně před více než 150 lety, domácí otroctví v Evropě přetrvává a týká se tisíců lidí, a to většinou žen. Stále jsou v mnohých zemích lidská práva pošlapávána, některé kultury přiznávají ženám méně práv než mužům, v totalitních režimech jsou občanům upírána politická práva. Ve světě jsou rozsáhlá civilizační území, která odmítají uznat lidská práva. V mnoha zemích nejsou lidská práva právně zaručena nebo jsou ignorována. Právě Úmluva, která představuje evropský standard ochrany lidských práv, je pro smluvní státy závazná, pokud jde o respektování práv a svobod v ní obsažených. Společným principem je uznání, že jednotlivec je nositelem jistých práv, které mu smluvní stát musí přiznat a zaručit. Závazek takto vzniklý přinutil řadu států, aby přikročily ke změnám nejenom vlastních právních řádů, ale obecně k přístupu k právům a svobodám jedince. Důvodem je nejenom přijetí závazku jako takového, ale i respekt a jistá míra obavy před následky, které by případné rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva mohlo pro stát mít. Taková rozhodnutí spočívají v povinnosti státu nahradit jednotlivci způsobenou újmu, většinou v podobě peněžního plnění, která dosahují často několika set tisíc eur.

¹ ČESKO. Předpis č. 209/1992 Sb. Předpis č. 41/1996 Sb. Předpis č. 243/1998 Sb. In *Sbírka zákonů* [online]. 2011 [cit.2011-09-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/sbirka>>. Protokol č. 13 k Úmluvě byl publikován pod č. 114/2004 ve Sbírce mezinárodních smluv. In *Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2011 [cit.2011-09-25]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=114/2004&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy>. Protokol č. 14 k Úmluvě byl publikován pod č. 48/2010 ve Sbírce mezinárodních smluv. In *Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2011 [cit.2011-09-25]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=48/2010&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je seznámení se systémem fungování ochrany lidských práv v rámci Rady Evropy se zaměřením na Úmluvu. Přijetí České republiky za členu Rady Evropy a přístup České republiky k Úmluvě začátkem devadesátých let minulého století znamenaly z pohledu ochrany práv jednotlivce velký posun proti situaci, která v bývalém Československu existovala v této oblasti po několik desetiletí.

Rovněž záměrem této práce je zhodnocení dodržování práv chráněných Úmluvou ze strany České republiky v každodenním životě s ohledem na aktuální judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, která se týká přímo České republiky. Práce by tedy měla odpovědět na otázku, zda Česká republika dodržuje Úmluvu.

Pro dosažení tohoto záměru byla zvolena následující struktura. Úvod bakalářské práce je věnován Radě Evropy - první evropské instituci, která má za nejdůležitější cíl ochranu práv a svobod jednotlivce a poté se zaměřuje na její tři nejvýznamnější orgány - Výbor ministrů, Parlamentní shromáždění a Generálního tajemníka. Hlavní část bakalářské práce vychází z analýzy jednotlivých práv chráněných Úmluvou o lidských právech, včetně stručné rekapitulace původního kontrolního mechanismu Úmluvy, který fungoval do přijetí 11. Dodatkového protokolu v Úmluvě v roce 1994 (v účinnost vstoupil tento protokol v roce 1998). Stručně je v této části práce také nastíněna charakteristika Listiny základních práv Evropské unie a její srovnání s Úmluvou. Zařazení této pasáže do obsahu bakalářské práce by mohla působit vzhledem k tématu práce nekoncepčně. Přesto však převážilo rozhodnutí zmínit se o tomto dokumentu přijatém v rámci Evropské Unie a stručně jej charakterizovat ve vztahu k Úmluvě.

Samostatné části práce jsou věnovány judikatuře Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku ve vztahu k ČR a analýze vybraných stížností. Vzhledem k množství stížností, které jsou k Evropskému soudu proti České republice každoročně podány (přestože v poměru k celkovému počtu stížností, které jsou k Evropskému soudu každoročně podány, je toto číslo relativně malé), se práce v kapitole páté zaměřila pouze na vybrané stížnosti, které Evropský soud rozhodl v roce 2011. Těmto stížnostem se práce věnuje podrobněji. Stížnosti byly vybrány tak, aby svým obsahem

směřovaly proti různým ustanovením Úmluvy, např. právo na spravedlivé trestní řízení, právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy, právo na řízení v přiměřené lhůtě, právo na svobodu a osobní bezpečnost, zákaz diskriminace ve spojení s právem na pokojné užívání majetku. Ve věci poslední ze stížností (protiprávnost regulace nájemného), kterými se bakalářská práce zabývá, nebylo dosud Evropským soudem rozhodnuto. Nicméně byla tato stížnost vzhledem k jejímu obsahu do práce zařazena ve snaze pokusit se o rekapitulaci kroků, ke kterým v dané věci dosud došlo.

Závěrečná část bakalářské práce se zabývá posouzením a vyhodnocením dodržování závazků České republiky vyplývajících z Úmluvy.

2 Rada Evropy

Rada Evropy se stala první evropskou institucí, která má za hlavní cíl ochranu práv a svobod jednotlivce. Představuje nejstarší poválečné sdružení evropských států a zabývá se všemi nejdůležitějšími problémy evropské společnosti s výjimkou obrany. Rozhodovacím orgánem Rady Evropy je Výbor ministrů složený z ministrů zahraničních věcí všech členských států. Jednání probíhají v Parlamentním shromáždění. Parlamentní shromáždění volí generálního tajemníka na pětileté období, který řídí a koordinuje činnost Rady Evropy. Od roku 1994 byl Radou Evropy založen Kongres místních a regionálních samospráv Evropy, který je poradním orgánem. Odpovědný za podporu výchovy a vzdělávání, šíření poznatků o lidských právech a jejich dodržování v členských státech je Komisař pro lidská práva od roku 1999.

2.1 Rada Evropy a její prvopočátky

2.1.1 Vznik Rady Evropy

Rada Evropy vznikla zejména na základě drastických zkušeností z druhé světové války. Kongres Evropy svolaný na 8. – 10. května 1948 do Haagu za předsednictví Churchilla vyzval evropské vlády ke zřízení demokratické evropské federace, k mezinárodní ochraně lidských práv za pomoci Evropského soudu pro lidská práva a ke svolání Evropského poradního shromáždění. Evropský kongres na svém jednání schválil rezoluci a tím významně přispěl k založení Rady Evropy.²

Radu Evropy založilo dne 5. května 1949 deset států: Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Švédsko a Velká Británie. Stala se první evropskou institucí, jejímž hlavním cílem je ochrana práv a svobod jednotlivce. Je mezivládní a nejstarší politickou organizací na kontinentu. Zakládající státy jejím zřízením potvrdily nutnost mezinárodní ochrany základních hodnot pluralitní

² MALENOVSKÝ, J., JÍLEK, D., DAVID V. *Organizace Spojených Národů, Evropská Společenství, Rada Evropy*. Brno, 1992, s. 149-150.

demokracie a ochrany lidských práv jednotlivce. Sídlem Rady Evropy je Palác Evropy ve Štrasburku.³

2.1.2 Hlavní cíle Rady Evropy

Její hlavní cíle jsou chránit lidská práva, pluralitní demokracii a právní stát. Podporovat rozvoj celoevropských dohod ke sjednocení sociálních a právních postupů členských zemí. Dosáhnout větší jednoty členů. Pomáhat udržet demokratickou stabilitu v Evropě podporou politických, legislativních a ústavních reforem. Rada Evropy cíleně ponechává stranou otázku bezpečnostní, vojenskou a věnuje se především problematice lidských práv a postavení jednotlivce. Snaží se dosáhnout větší jednoty mezi jejími členskými státy při zajišťování svobody jednotlivce, politické svobody a prvenství práva. Rada Evropy se snaží harmonizovat normy rodinného práva a zvláště se zabývá problémy jednotlivce v jeho soukromém životě. Zajišťuje náležitou úroveň sociální ochrany, rozšiřuje zaměstnanost, odborné školství a práva pracujících, poskytuje ochranu nejohroženějším skupinám společnosti, podporuje rovné příležitosti, potírá vyloučení ze společnosti a diskriminaci. V oblasti výchovy a vzdělávání Rada Evropy zavádí významné programy zaměřené na vzdělávací politiku, osnovy, metody ve škole i mimo ni, podporuje uznávání kvalifikací mezi jednotlivými státy.⁴

2.1.3 Členství Rady Evropy

V současné době sdružuje 47 zemí, včetně 22 států střední a východní Evropy. Status pozorovatele v mezivládních orgánech Rady Evropy poskytla dalším 5 zemím: Kanadě, USA, Mexiku, Japonsku, Vatikánu. Status pozorovatele v Parlamentním shromáždění má Izrael a Mexiko.

V roce 1991 se stala členem ČSFR. 24. 11. 1992 schválila Česká národní rada usnesení č. 103, v němž vyjadřuje přání, aby se ČR, stane-li se samostatným státem, stala členem Rady Evropy. Usnesení konstatuje připravenost ČR respektovat závazky plynoucí ze Statutu Rady Evropy a převzít od 1. 1. 1993 všechny mezinárodně právní

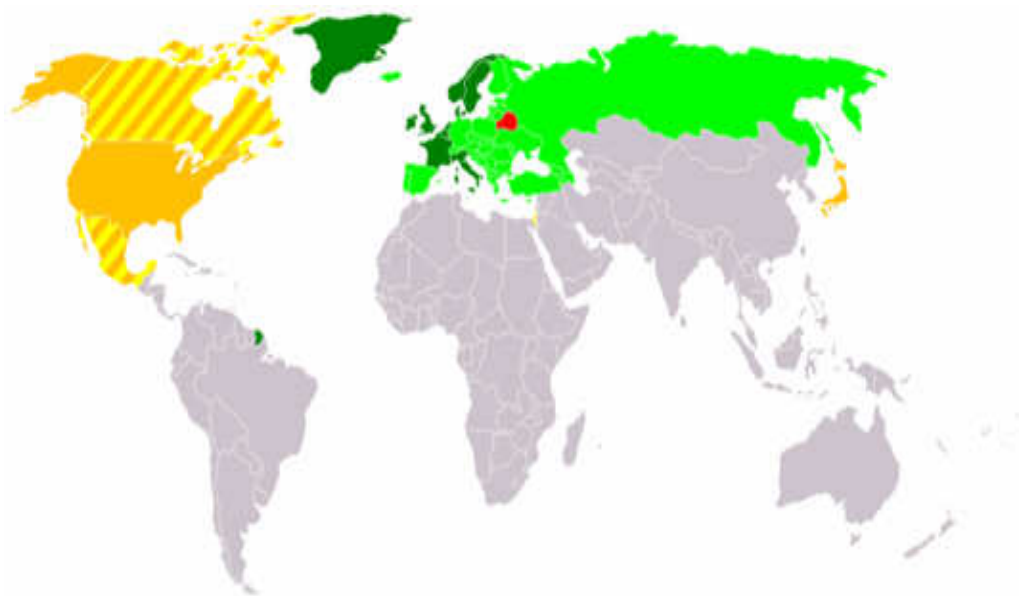
³ *Rada Evropy 800 milionů Evropanů*. Praha, 2001, s. 7.

⁴ *Rada Evropy 800 milionů Evropanů*. Praha, 2001, s. 27-28.

závazky z mezinárodních smluv uzavřených ČSR, ČSSR a ČSFR, zejména pak z Evropské úmluvy o lidských právech. Slovenská republika se rovněž obrátila dopisem na Radu Evropy a zaujala obdobná stanoviska jako ČR. Právní situaci vyvolanou zánikem členského státu i projevy vůle obou nástupnických států vzal Výbor ministrů Rady Evropy na vědomí, že ČSFR přestala být členem Rady Evropy a rozhodl, že členství obou nástupnických států v Radě vznikne, až oba uchazeči splní příslušnosti k organizaci (Neuplatnilo se právní nástupnictví do členství v této mezinárodní organizaci.). Česká republika se podrobila standardnímu přijímacímu řízení. Dne 29. června 1993 plénium Parlamentního shromáždění Rady Evropy dospělo jednomyslně k závěru, že ČR je schopna i ochotna plnit závazky plynoucí ze Statutu. Česká republika (i Slovenská republika) vstoupila do Rady Evropy dne 30. června 1993. Současně se naše republika stala smluvní stranou Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a jejich dodatkových protokolů.⁵

Obrázek: Mapa členství v Radě Evropy.⁶

- **deset zakladatelů**
- **další členové**
- **pozorovatelé** v Parlamentním shromáždění
- **pozorovatelé** ve Výboru ministrů
- **kandidáti**

⁵ MALENOVSKÝ, J. K právním aspektům přijetí České republiky do Rady Evropy. *Právník*, Praha, 1993. roč. 132, s. 886-902.

⁶ *Mapa Rady Evropy* [online]. 2011 [cit. 2011-05-23]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rada_Evropy>.

Členství je otevřené všem evropským zemím, které akceptují a zaručují právní stát, základní lidská práva a svobodu pro své občany. Člen Rady Evropy může kdykoliv vystoupit z organizace. Své rozhodnutí musí oznámit generálnímu tajemníkovi. Pokud člen závažným způsobem poruší zásady právního státu nebo normy ochrany lidských práv a základních svobod, může být dočasně zbaven práva být zastoupen v organizaci, může být také vyzván Výborem ministrů, aby z Rady Evropy vystoupil. Pokud takovéto výzvy neuposlechne, Výbor ministrů ukončí jeho členství v organizaci.⁷

V 60. letech část členské základny Rady Evropy požadovala suspenzi poměru Řecka po vojenském puči v tomto státě. Řecká vláda pak raději sama z Rady Evropy v roce 1969 vystoupila. Po pádu vojenského režimu znovu své členství obnovila a to v roce 1971. K suspenzi práva zastoupení ve Výboru ministrů a Parlamentním shromáždění se Výbor ministrů může uchýlit i tehdy, nesplní-li člen své finanční závazky.⁸

2.1.4 Instituce Rady Evropy

Rada Evropy je tvořena třemi hlavními orgány. Výborem ministrů, Parlamentním shromážděním a generálním tajemníkem. **Výbor ministrů** je nejvyšším výkonným orgánem této organizace a skládá se z ministrů zahraničních věcí všech členských států nebo jejich stálých zástupců ve Štrasburku. Je vládním a rozhodovacím orgánem Rady Evropy. Ve spolupráci s Parlamentním shromážděním je Výbor ministrů ochráncem základních hodnot Rady Evropy a sleduje činnost členských států. Reprezentuje Radu Evropy navenek. **Parlamentní shromáždění** původně Poradní shromáždění je prvním evropským shromážděním vytvořeným v historii našeho kontinentu. Sdružuje zástupce všech členských států Rady Evropy, kteří jsou voleni nebo jmenováni národními parlamenty. Je rovněž poradním orgánem bez rozhodovací pravomoci. **Generální tajemník** Rady Evropy je zvolený Parlamentním shromážděním na pětileté období. Má veškerou odpovědnost za strategii programové náplně Rady

⁷ MALENOVSKÝ, J., JÍLEK, D., DAVID V., *Organizace Spojených Národů, Evropská Společenství, Rada Evropy*. Brno, 1992, s. 151-153.

⁸ MALENOVSKÝ, J., JÍLEK, D., DAVID V., *Organizace Spojených Národů, Evropská Společenství, Rada Evropy*. Brno, 1992, s. 154.

Evropy a za její rozpočet. Sestavuje mezivládní pracovní program, který schvaluje Výbor ministrů. **Kongres místních a regionálních samospráv Evropy** byl ustanoven Radou Evropy v roce 1994. Pomáhá novým členským zemím při organizaci samosprávy na místní a regionální úrovni. Poskytuje Výboru ministrů a Parlamentnímu shromáždění konzultace o všech aspektech politiky na místní a regionální úrovni.⁹

V roce 1999 byla zřízena funkce **Komisaře pro lidská práva**, který je odpovědný za podporu výchovy a vzdělávání, za dodržování dokumentů Rady Evropy, jako jsou úmluvy, doporučení a rezoluce přijaté Výborem ministrů. Spolupracuje s ostatními mezinárodními orgány zabývajícími se podporou a ochranou lidských práv. Komisař pro lidská práva může v případě nutnosti předložit Výboru ministrů a Parlamentnímu shromáždění zprávu, doporučení nebo stanovisko ke specifickému případu.¹⁰

⁹ *Rada Evropy 800 milionů Evropanů*. Praha, 2001, s. 21-35.

¹⁰ *Rada Evropy 800 milionů Evropanů*. Praha, 2001, s. 33.

3 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

Rada Evropy se začala po svém vzniku plně věnovat své úloze garanta demokracie a ochrany lidských práv a výsledek toho bylo vypracování Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jako normativního základu ochrany jedince na mezinárodní úrovni. Úmluva byla podepsána 4. listopadu 1950 v Římě na schůzce ministrů zahraničních věcí patnácti evropských států a vstoupila v platnost v roce 1953.

3.1 Zakotvení Evropské úmluvy v právním řádu ČR

Lidská práva v České republice jsou garantována Listinou základních práv a svobod přijatou 9. ledna 1991 a mezinárodními smlouvami o lidských právech a svobodách. Tyto smlouvy byly euronovelou Ústavy potvrzeny jako součást ústavního pořádku. Důležitou pojistkou ochrany základních práv je ustanovení čl. 1 Listiny základních práv a svobod, podle něhož jsou základní práva nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. Tento článek vyjadřuje přirozeněprávní základ našeho ústavního řádu a společně s článkem 9 odst. 2 Ústavy České republiky o nepřipustnosti změn podstatných náležitostí demokratického a právního státu určuje kompetenci Parlamentu České republiky přijímat ústavní zákony.¹¹

Úmluva se stala součástí právního řádu České republiky a byla zveřejněna ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 Sb. společně s jejími dodatkovými protokoly č. 1, 2, 4, 6 a 7. Pod č. 41/1996 Sb. byl zveřejněn Protokol č. 9 k Úmluvě, který byl následně nahrazen revizním 11. protokolem k Úmluvě (č. 243/1998 Sb.). Protokol č. 13 k Úmluvě byl publikován pod č. 114/2004 ve Sbírce mezinárodních smluv a zatím poslední 14. Protokol k Úmluvě byl vyhlášen ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 48/2010.¹²

¹¹ PAVLÍČEK, V. Listina základních práv a svobod a právní řád. *Aspekty lidských práv. Sborník referátů a diskusních příspěvků ze seminářů ke Dni lidských práv.* In: ŠILHÁNOVÁ, L. Praha, 1991, s. 11-12.

¹² ČESKO. Předpis č. 209/1992 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících Předpis č. 41/1996 Sb. Sdělení Ministerstva

I když mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách měly zaručenou přednost před zákonem, jejich dodržování zajišťoval výlučně Ústavní soud, nikoli ostatní druhy soudů v systému české justice. Nebyla zajištěna kontrola ústavnosti mezinárodních smluv, které měly být případně místo zákonů aplikovány. Dalším nedostatkem bylo, že právní řád neznal pojem mezinárodněprávních norem obyčejové povahy, které jsou spolu s mezinárodními smlouvami hlavními prameny platného mezinárodního práva. Z tohoto důvodu vznikl v roce 1999 první návrh tzv. euronovely Ústavy, který sice Poslanecká sněmovna už v prvním čtení zamítla z nedostatečného politického předjednání, avšak v roce 2001 byl schválen podobný návrh (Ústavní zákon č. 395/2001 Sb.).

Euronovela 2001 přinesla pro Českou republiku nejdůležitější změnu dodržování závazků, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva. Článek 10 rozšířil okruh aplikační přednosti na vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas. Za článek 10 byly euronovelou doplněny články 10a a 10b, které upravují podmínky přenesení pravomoci (čl. 10a) na mezinárodní organizaci nebo instituci. V souvislosti s otázkami, jež souvisejí se závazky vyplývajícími z členství v takovém subjektu, je založena povinnost vlády informovat Parlament a právo komor Parlamentu se k tomuto vyjádřit (čl. 10b). Upravena byla současně díkce čl. 39 odst. 4, jenž nově nehovořil o schválení mezinárodní smlouvy, ale souhlasu k ratifikaci. Zcela změněn byl článek 49 upravující ratifikaci mezinárodních smluv. Upravena byla formulace čl. 87 vymezující kompetence Ústavního soudu, byl změněn okruh aktů, jimiž je ústavní soudce vázán (čl. 88) a byl připojen odstavec 3 do článku 89, jenž upravuje závaznost rozhodnutí Ústavního soudu. Změnu doznal také článek 95

zahraničních věcí o sjednání Protokolu č. 9 k Úmluvě. Předpis č. 243/1998 Sb. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o podpisu Protokolu č. 11 k Úmluvě, kterým se mění kontrolní mechanismus v ní ustavený. In *Sbírka zákonů* [online]. 2011 [cit.2011-09-25]. Dostupný z WWW:<<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/sbirka>>. Protokol č. 13 k Úmluvě byl publikován pod č. 114/2004 ve Sbírce mezinárodních smluv. In *Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2011 [cit.2011-09-25]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=114/2004&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy>. Protokol č. 14 k Úmluvě byl publikován pod č. 48/2010 ve Sbírce mezinárodních smluv. In *Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2011 [cit.2011-09-25]. Dostupný z WWW:<http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=48/2010&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

upravující vázanost soudců zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.¹³

3.2 Charakteristika práv obsažených v Evropské úmluvě

Úmluva, která z Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948 vychází, se koncentruje především na úpravu základních osobních a politických práv. Některá práva byla do Úmluvy včleněna až prostřednictvím dodatkových protokolů. Z obsahového hlediska jsou práva obsažená v Úmluvě rozdělena na tři základní části:

- 1) nedotknutelnost osobnosti jako základní předpoklad při využití všech ostatních práv;
- 2) vláda práva (právní stát) především v podobě záruk spravedlivého procesu;
- 3) pluralismus a tolerance v životě společnosti.

- **Preambule Úmluvy** vychází především ze Všeobecné deklarace lidských práv, kterou chápe jakou součást obyčejového mezinárodního práva. Preambule z právního hlediska funguje jako prostředek výkladu Úmluvy. K ní se také odvolává judikatura Evropského soudu pro lidská práva, pokud jde o pojem právní stát.¹⁴

3.2.1. Článek 1 Evropské úmluvy

Povinnost respektovat lidská práva

Státy, které ratifikovaly Úmluvu, musí zajistit, aby jejich vnitrostátní právo bylo s Úmluvou slučitelné, a zároveň musí, pokud dojde k porušení práv tímto dokumentem tato porušení napravit. Vymezení kategorie osob, jež mají způsobilost být účastníkem v řízení, zahrnuje jak občany smluvního státu, tak i cizince, bezdomovce a obdobné skupiny. Mezi jednotlivcem a státem nemusí v tomto případě existovat žádný pevný vztah, postačí, když osoba „podléhá jeho jurisdikci“, tedy když stát je schopen vykonávat nad jednotlivcem určitou moc. Samotný pojem jurisdikce není omezen pouze

¹³ MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a jeho obecná část a poměr k vnitrostátnímu právu, zvláště právu českému*. Brno, 2004, s. 420-435.

¹⁴ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 9-10.

na jurisdikci teritoriální, ale vztahuje se i k personální působnosti státu. Stát je odpovědný i za jednání svých orgánů, a to i v případě, že překročí svou pravomoc.¹⁵

3.2.2 Práva a svobody - Hmotné právo

- **Článek 2 Úmluvy a Protokoly č. 6 a č. 13 - Ochrana lidského života a důstojnosti**

Právo na život je nezbytným předpokladem pro využívání všech ostatních lidských práva, a proto je pochopitelné, že stojí na začátku katalogu práv chráněných Úmluvou. Je rovněž prvním ze skupiny práv chránících nedotknutelnost lidské bytosti. Tato práva mají zvláštní charakter a jsou jakoby vystřena před ostatní práva v katalogu uvedena. Otázky vztahující se k umělému přerušeni těhotenství, případně eutanazii jsou často předmětem sporů, neboť se dotýkají nejen morálky, politiky, náboženství či zdraví, ale i práva.

Protokol č. 6 (1983) přinesl zásadní změnu, kterou se ruší trest smrti. Podle článku 2 téhož Protokolu státu zůstává možnost stanovit či ponechat ve svém zákonodárství trest smrti pouze pro činy spáchané v době války nebo bezprostředního nebezpečí války.¹⁶ Protokol č. 13 týkající se zrušení trestu smrti za všech okolností (i v době ozbrojeného konfliktu), který vstoupil v platnost 1. července 2003 a pro Českou republiku vstoupil v platnost 1. listopadu 2004, zakotvuje absolutní zákaz trestu smrti. Absolutní trest je zakázán ve všech členských zemích Rady Evropy a je důležitou součástí společné identity evropských zemí.

- **Článek 3 Úmluvy – Ochrana před mučením, nelidským nebo ponižujícím zacházením**

V článku 3 Úmluvy se práva dotýkají osobní nedotknutelnosti a lidské důstojnosti jednotlivce. Judikatura štrasburských orgánů zpřesnila a rozšířila tato práva.

¹⁵ ŠTURMA, P. *Úvod do Evropského práva ochrany lidských práv*. Praha, 1994, s. 11-33.

¹⁶ ČAPEK, J. *Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva*. Praha, 1995, s. 16-17.

Zákaz být mučen nebo podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu je právem značně důležitého charakteru. Judikatura soudu rozeznává tři podstatné pojmy podle závažnosti jednotlivých způsobů zacházení: **Mučení - Nelidské zacházení – Ponižující zacházení**. **Mučení** je vymezené na základě intenzity utrpení, promyšleného záměru a určitého cíle. Intenzita utrpení způsobena obětí je posuzována na základě všech skutkových okolností případu. **Nelidské zacházení** je takové zacházení, které vyvolává úmyslné psychické nebo fyzické utrpení. **Ponižující zacházení** (nejmenší závažnost z hlediska míry utrpení) je jednání, které ponižuje hrubě jednotlivce před jiným nebo ho nutí jednat proti jednotlivci či svému svědomí. Za takovéto jednání se považuje i diskriminační chování, které je motivováno rasistickými motivy. Patří sem např. i tělesné tresty ve školách.¹⁷

Úmluva ještě dále rozšířila práva ochrany z článku 3 a to na práva cizinců, která nebyla výslovně Úmluvou chráněna. Pro všechny cizince nacházející se na území kterékoliv smluvní strany, kde by vyhoštěný či vydaný cizinec mohl být vystaven nelidskému zacházení v zemi určení, rozšířila nepřímou ochranu.

- **Článek 4 Úmluvy – Zákaz otroctví, nevolnictví a nucené nebo nedobrovolné práce**

Článek 4 upravuje jednu ze základních hodnot demokratických společností, které vytvářejí Radu Evropy. Jsou zde uvedeny zákazy otroctví a jiné podoby vykořisťování a ponižování lidské důstojnosti. Za nucenou práci se nepovažuje činnost, která je požadována při výkonu trestu, vojenského charakteru, služba vyžadována v případě nouze nebo pohromy, práce, která tvoří součást běžných občanských povinností.¹⁸

- **Článek 5 Úmluvy – Svoboda a osobní bezpečnost a Protokol 4**

Článek 5 zajišťuje každému právo na svobodu a osobní bezpečnost s výjimkou šesti kategorií (zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem, zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby proto, že se nepodrobila rozhodnutí vydanému

¹⁷ ŠTURMA, P. *Úvod do Evropského práva ochrany lidských práv*. Praha, 1994, s. 34-36.

¹⁸ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 90-91.

soudem, zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán, jiné zbavení svobody nezletilého na základě zákonného rozhodnutí pro účely výchovného dohledu, zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby, aby se zabránilo jejímu nepovolenému vstupu na území). Jedná se o nejvýznamnější práva v Evropské úmluvě, která se zaměřují na ochranu fyzické svobody jednotlivce proti svévolnému zatčení nebo jinému zbavení svobody. Důležitost článku 5 potvrzuje vysoký počet stížností na jeho porušování a tomu odpovídající rozsáhlá judikatura Evropské komise pro lidská práva a Evropského soudu pro lidská práva. Například v případě *Smatana proti České republice* (stížnost č. 18642/04) byl stěžovatel 7. června 2000 obviněn z padělání peněz a odsouzen dne 12. února 2003 a byl mu vyměřen trest odnětí svobody ve výši 11 let spojený s vyhoštěním na dobu neurčitou. Stěžovatel byl vzat do vazby 9. června 2000, která byla prodloužena do 13. února 2003. Poté krajský soud rozhodl o snížení délky trestu z důvodu započtení doby, kterou stěžovatel strávil ve vazbě. Stěžovatel si stěžoval na délku vazby a na pomalost odvolacího řízení ohledně jeho pokračující vazby a odvolal se na článek 5 Úmluvy. Evropský soud pro lidská práva konstatoval, že vnitrostátní soudy nevedly důvody, které by byly dostatečné k ospravedlnění pokračující stěžovatelovy vazby a soudy nesplnily povinnost urychleně dosáhnout svých rozhodnutí. **Na základě toho Evropský soud pro lidská práva rozhodl, že byl porušen článek 5** (odst. 3 „Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody, v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c) tohoto článku, musí být ihned předveden před soudce a má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení“.).¹⁹

Protokol 4 článek 2 zní: „Nikdo nemůže být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.“²⁰ **Smluvní strana** nemůže vymezit jiné příčiny zbavení svobody nebo uvěznění jednotlivce, nýbrž **musí jednat v mezích určených Úmluvou**. Článek 5 vyžaduje, aby stát nezabavil jednotlivce svobody jinak než v souladu s řízením stanoveným zákonem. Výraz „zákonem“ v Úmluvě neznamená výlučně zákony státu a jeho vnitrostátní právní předpisy, ale má rozsáhlejší smysl. Článek 5 jako celek směřuje k ochraně fyzické svobody a zvláště modifikuje zákaz

¹⁹ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 95-137.

²⁰ MALENOVSKÝ, J. *Stručná rukojeť Evropské úmluvy o lidských právech*. Praha, 1993, s. 20.

svévolného zatčení nebo zbavení svobody. Jednotlivec se nemůže zříci práv, která mu zaručuje článek 5. V demokratickém státu je právo na svobodu ve smyslu Úmluvy značně významné, než aby jednotlivec ztratil výhody ochrany z Úmluvy v důsledku, že se sám nechá uvěznit. Převážnou částí článku 5 jsou záruky, které umožňují jednotlivci se bránit proti nezákonnému zatčení či jinému zbavení svobody s cílem dosáhnout co nejrychlejšího osvobození popřípadě odškodnění.²¹

- **Článek 6 Úmluvy – Právo na nestranné soudní řízení, články 2 – 4 Protokolu 7 a článek 13**

V článku 6 je zakotveno právo na spravedlivý proces a je **nejdůležitějším procesněprávním ustanovením Úmluvy**. Právo na nestranné soudní řízení v článku 6 odst. 1 zaručuje celý soubor práv a záruk celkového významu. K tomuto článku existuje nejbohatší judikatura Evropské komise pro lidská práva a Evropského soudu pro lidská práva, díky které došlo k vysvětlení pojmů „rozhodnutí o občanských právech nebo závazcích“ a „trestní obvinění“. Odst. 2 a 3 zakotvují další garance jen pro obviněného v trestním řízení. Zahrnují presumpce nevinu („Každý, kdo je obviněn z trestního činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem“) a minimální procesní práva obviněného. Protokol č. 7 k Evropské úmluvě zahrnuje právo na odvolání v trestním řízení. Podle odst. 2 jsou povoleny výjimky („u méně závažných trestných činů určených zákonem, nebo jestliže byla příslušná osoba souzena v prvním stupni nejvyšším soudem, anebo jestliže byla odsouzena na základě odvolání proti osvobozujícímu rozsudku“). Články 2, 3 a 4 Protokolu 7 doplňují systém Evropské úmluvy o normy, které již byly zavedeny v jiných prostředcích, proto nejsou problémy ani s jejich aplikací v našem právním řádu, kde tyto standardy již existovaly. Článek 13 umožňuje, že se může navrhovatel odůvodněně dovolávat toho, že byla porušena jeho práva nebo svobody zaručené Úmluvou. Evropský soud pro lidská práva však vymezil v novější judikatuře, že článek 13 nedává každému právo napadnout zákony smluvního státu pro jejich domnělý rozpor s Úmluvou.²²

²¹ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 96-100.

²² ŠTURMA, P. *Úvod do Evropského práva ochrany lidských práv*. Praha, 1994, s. 37-41.

- **Článek 7 Úmluvy – Vyloučení zpětné účinnosti (retroaktivity) norem trestního práva**

Článek 7 vyjadřuje dvě základní zásady trestního práva společné všem demokratickým společnostem, a to zákaz retroaktivity a vyjádření základního principu legality moderního trestního práva chránícího jednotlivce před odsouzením za čin, který nebyl trestný v době, kdy čin spáchán. Ukazuje zásadu, podle níž je nutno znát zakázanou formu chování, aby bylo možno vyvodit odpovědnost za porušení zákazu. Zakazuje státu uložit jednotlivci shledanému vinným ze spáchání trestného činu přísnější trest, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu.²³

- **Články 8 - 11 a 17 – 18 Úmluvy – Důvody pro omezování výkonu práv zaručených Úmluvou a článek 2 Protokolu 4**

Články 8 až 11 a článek 2 Protokolu 4 mají totožnou skladbu. V prvním odstavci zaručují práva a určité svobody, v druhém odstavci a v třetím (u Protokolu 4) uvádějí všeobecná pravidla a důvody, kterých se může smluvní strana dovolávat. Ochrana pluralismu a tolerance ve společnosti, která se týká klasických pohledů soukromého a rodinného života je též zahrnuta v článku 8. Výkladovou praxí Evropského soudu pro lidská práva došlo ke svobodě sexuálního života, která nebyla původně Úmluvou upravena. Svoboda sexuálního chování musí být v souladu s ochranou práv jiných osob, a proto lze zakázat homosexuální chování na veřejnosti. Článek 9 zabezpečuje základní lidské právo, z něhož pak vychází další lidská práva, jako je právo na svobodu projevu, právo na svobodu pokojného shromažďování a sdružování nebo právo na svobodné volby. Článek 9 též zaručuje právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, která jsou jednou z předností demokratické společnosti.²⁴

Právo na svobodu projevu a informaci je zakotveno v článku 10, které je důležitým prvkem demokracie a rovněž předpokladem pro užívání dalších práv a svobod chráněných Úmluvou. Práva, která zaručuje článek 11, jsou propojena

²³ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 277-278.

²⁴ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 418-424.

s politickými a sociálními hodnotami demokratické společnosti. Též ochraňuje odborová práva. Právo zřizovat odborové organizace a vstupovat do nich vytváří aspekt svobody sdružování. V případě Linkov proti České republice (stížnost č. 10504/03) byl stěžovatelem český občan, který se narodil v roce 1979 a žije v Brně. V roce 2000 byl členem přípravného výboru Liberální strany, která požádala Ministerstvo vnitra o zaregistrování na politickou stranu. Ministerstvo vnitra žádost zamítlo v srpnu 2001 s tím, že stanovy strany jsou v rozporu se zákonem o politických stranách (zákon č. 424/1991 Sb.) ve spojení s Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod.

Ministerstvo vnitra usoudilo, že cíl strany „přerušit právní kontinuitu s totalitními režimy“ je protiústavní. Nejvyšší soud po odvolání podaném přípravným výborem strany potvrdil rozhodnutí Ministerstva vnitra a zcela potvrdil jeho stanovisko „přerušit právní kontinuitu s totalitními režimy“. V listopadu 2002 Ústavní soud prohlásil ústavní stížnost stěžovatele a přípravného výboru strany za zjevně nepodloženou, s tím že napadená rozhodnutí neporušila jeho ústavní práva. V březnu 2003 byla stížnost předložena Evropskému soudu pro lidská práva. Ten konstatoval, že odmítnutím zaregistrovat Liberální stranu došlo k zásahu do stěžovatelova práva na svobodu sdružovat se s jinými. Pokud jde o stanovy Liberální strany zastávající politiku „přerušit právní kontinuity s totalitními režimy“ Evropský soud shledal nezbytným vzít v úvahu historické a politické souvislosti stěžovatelova případu a to, že od změny režimu v roce 1989 přijal Parlament ČR dva zákony, v nichž se prohlašuje, že komunistický režim soustavně porušoval lidská práva, základní principy demokratického státu, mezinárodní smlouvy i své vlastní zákony a svých cílů dosahoval stíháním občanů a pácháním zločinů. Kromě toho Evropský soud připomněl, že odmítnutí zaregistrovat stranu je drastickým opatřením, které je pouze možné přijmout v nejzávažnějších případech. Evropský soud v této souvislosti konstatoval, že byl porušen článek 11 Úmluvy.²⁵

Protokol 4 se týká práv přiznaným cizincům. V druhém článku Protokolu 4 jsou upravena dvě hmotná práva (každý, kdo se právoplatně zdržuje na území státu, má právo svobodně se na něm pohybovat a určit si svobodně místo pobytu). Článek 17 nepovoluje státům, skupinám i jednotlivcům jakýmkoli způsobem jednat za účelem zničení či omezení práva a svobody uznávané Evropskou úmluvou nad rámec,

²⁵ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 534-572.

vymezený samotnou Úmluvou. To znamená, že stát, který se dovolává tohoto ustanovení ve vztahu ke skupině nebo jednotlivci, musí prokázat, že osoba či skupina tím, že porušily článek 17, současně poškodily práva třetí skupiny. Zákaz státům využívat přípustná omezení k jiným účelům než v Úmluvě se týká článku 18.²⁶

- **Článek 8, článek 12 a článek 5 Protokolu 7 – Práva na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence, práva uzavřít manželství, založit rodinu a na rovnost manželů.**

Výše jmenované články zaručují respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence, práva uzavřít manželství, založit rodinu, jakož i rovnost manželů. Článek 8 chrání trvalý stav a článek 12 chrání jednotlivé akty (uzavření manželství, osvojení dětí), ale nezaručuje právo na rozvod a ani na uzavření dalšího manželství. Mimo toho podmínky uzavření manželství se řídí zásadně vnitrostátním právem. Článek 5 Protokolu 7 předpokládá rovnost partnerů v manželství i při jeho rozvodu.²⁷

- **Článek 1 Protokolu 1 – Právo na pokojné užívání majetku**

Tento článek zaručuje právo na pokojné užívání majetku (vlastnické právo). Stát může omezit výkon vlastnických práv, může jednotlivce zbavit jeho majetku ve veřejném zájmu a za podmínek, které stanoví zákon.²⁸

- **Článek 2 Protokolu 1 – Právo na vzdělání**

Původně Úmluva z roku 1950 neobsahovala právo na vzdělání. Až postupně se ukázalo, že je nutno je doplnit. Právo na vzdělání se objevilo v prvním Dodatkovém protokolu v roce 1952. Článek 2 Dodatkového protokolu zní: *„Nikomus nesmí být odepřeno právo na vzdělání. Při výkonu jakýchkoli funkcí v oblasti výchovy a výuky, které stát vykonává, bude respektovat právo rodičů zajišťovat tuto výchovu a vzdělání*

²⁶ MALENOVSKÝ, J. *Stručná rukojeť Evropské úmluvy o lidských právech*. Praha, 1993, s. 39-43.

²⁷ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 279-283.

²⁸ MALENOVSKÝ, J. *Stručná rukojeť Evropské úmluvy o lidských právech*. Praha, 1993, s. 68-70.

ve shodě s jejich vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením.“ Negativní formulace práva na vzdělání nezahrnuje závazek státu, aby vytvořil soustavu všeobecného školství. Ponechává mu svobodu podrobit tuto oblast právní úpravě. Formulace „nesmí být odepřeno“ znamená, že v případě, kdyby se jednotlivec obrátil na Evropský soud pro lidská práva, musel by on a nikoli stát prokázat porušení článku 2 Dodatkového protokolu, tedy odepření práva na vzdělání. Též se nepožaduje od státu na základě tohoto ustanovení, aby respektoval jazykové preference rodičů, ale pouze jejich náboženské a filozofické přesvědčení. Právo na vzdělání je právem využívat prostředky, které v daném místě a v dané době existují. Stát má pouze dvě povinnosti, zaručit všem a bez diskriminace právo na přístup ke vzdělání a zajistit oficiální uznání dokončeného vzdělání, bez kterého by podle Evropského soudu právo nebylo efektivní.²⁹

Pod pojmem „filozofické přesvědčení rodičů“ Evropský soud konstatoval, že je to takové přesvědčení, které si zaslouží respekt v demokratické společnosti a není neslučitelné s lidskou důstojností a zároveň nesmí být v rozporu se základním právem dítěte na vzdělání. Evropský soud projevil svůj názor, že právo dítěte na vzdělání má přednost před právy rodičů. Úmluva také neobsahuje zmínku o tom, že by základní vzdělání mělo být bezplatné a povinné. Judikatura Evropské komise i Evropského soudu připouští, že stát může zavést povinnou školní docházku na úrovni základního vzdělávání.³⁰

- **Článek 3 Protokolu 1 – Právo na svobodné volby**

Článek 3 Protokolu 1 je jediným hmotně právním nařízením Evropské úmluvy, které nevyhlašuje právo či svobodu a které nepožaduje, aby stát nezasahoval, nýbrž vyvolává pozitivní povinnost státu. Teoreticky garantuje každému jednotlivci právo volit i být volen do zákonodárního sboru.³¹

²⁹ SUDRE, F. *Mezinárodní a evropské právo lidských práv*. Brno, 1997, s. 197-198.

³⁰ SUDRE, F. *Mezinárodní a evropské právo lidských práv*. Brno, 1997, s. 198-200.

³¹ MALENOVSKÝ, J. *Stručná rukojeť Evropské úmluvy o lidských právech*. Praha, 1993, s. 75-76.

- **Článek 13 – Právo na účinné právní prostředky nápravy**

Účinný právní prostředek nápravy před vnitrostátními orgány proti údajnému porušení je zaručen článkem 13. Právní prostředek nápravy je účinný, pokud bude použit k urychlenému rozhodnutí orgány, které projednávají případ, nebo poskytnou stěžovateli odpovídající náhradu za průtahy, ke kterým došlo. Článek 13 zaručuje dosažitelnost opravného prostředku na vnitrostátní úrovni, aby posílil podstatu práv a svobod upravených Úmluvou. V případě Fiala proti České republice (stížnost č. 26141/03) byl stěžovatelem český občan, který se narodil v roce 1963 a žije v Nymburku. Stěžovatel namítal nepřiměřenou délku řízení o výkon rodičovské zodpovědnosti (článek 6 odst. 1 Úmluvy), porušení práva na respektování soukromého a rodinného života (článek 8 Úmluvy) v důsledku nepřiměřené délky tohoto řízení a v důsledku absence výkonu jeho práva na styk s nezletilými dětmi (článek 13 Úmluvy). Tvrdil také, že je diskriminován z důvodu pohlaví (článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8 a článkem 5 Protokolu č. 7 k Úmluvě); tato část stížnosti však byla Evropským soudem prohlášena za nepřijatelnou již v rozhodnutí ze dne 15. listopadu 2005. V letech 1989 a 1992 z manželství stěžovatele s M.F. se narodili dva synové. Stěžovatel se v dubnu 2000 rozvedl a Okresní soud schválil dohodu rodičů, podle níž děti byly svěřeny do péče matky, přičemž otec měl platit výživné a měl právo se s nimi stýkat. M.F. začala tuto dohodu porušovat. Styk mezi stěžovatelem a dětmi neprobíhal, děti se se stěžovatelem odmítaly stýkat a mezi rodiči docházelo ke konfliktům, které byly předmětem jak přestupkových řízení, tak i řízení trestního. V únoru 2001 bylo obvodním soudem vydáno předběžné opatření, kterým byl styk upraven, ale pro odpor dětí se jej nepodařilo zrealizovat. V dubnu 2005 obvodní soud styk stěžovatele s dětmi s ohledem na okolnosti případu a výsledky znaleckého zkoumání zakázal. Městský soud tento rozsudek v říjnu 2005 potvrdil. Evropský soud v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že uvedené řízení, trvající zhruba pět let na dvou stupních soudní soustavy, bylo do určité míry složité, a to zejména vzhledem ke sporům mezi rodiči. Také stěžovatel k jeho délce svým chováním jistým způsobem přispěl. Daná věc si však vyžadovala ze strany státních orgánů mimořádnou péči, neboť napjatá rodinná situace měla negativní vliv na psychiku nezletilých dětí. Státní orgány nevěnovaly řízení potřebnou péči, a jeho délku proto nelze v daném případě považovat za přiměřenou ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. Vzhledem k tomuto závěru nepovažoval již Evropský

soud za nutné zabývat se otázkou, zda nepřiměřená délka řízení znamenala zásah do práva stěžovatele na respektování soukromého a rodinného života. Konstatoval však, že stěžovatel neměl v dané době k dispozici žádný účinný právní prostředek nápravy porušení práva na přiměřenou délku řízení. Došlo proto k porušení článku 13 Úmluvy.³²

- **Článek 14 – Zákaz diskriminace**

Úmluva chrání práva jednotlivců, a nikoli skupin. Článek 14 upravuje práva tímto způsobem. Smluvní strany, které jsou přímo postižené porušením jednoho nebo více práv chráněných Úmluvou se mohou obrátit na štrasburské instituce. Pojem diskriminace ve smyslu článku 14 zahrnuje případy, kdy se s osobou nebo skupinou bez odpovídajícího odůvodnění zachází hůře než s jinými. Ustanovení obsažené v článku 14 Úmluvy není nezávislé, protože platí jediné pro práva a svobody, které zaručuje Úmluva. Také posiluje ochranu práv a doplňuje ostatní normativní ustanovení Úmluvy. Článek 14 dovoluje odsoudit diskriminaci práva, které je samo dodrženo. Evropský soud pro lidská práva rozšířil působnost nediskriminačního ustanovení i vzhledem k právům, která Úmluvou je jejími protokoly výslovně zaručena nejsou.³³

- **Diskriminace z důvodu příslušnosti k národnostní menšině – Věc D. H. a ostatní proti České republice**

Stížnost (č. 57325/00) podalo osmnáct českých občanů romského původu, kteří se narodili v letech 1985 – 1991 a byli nespokojeni se zařazením do zvláštních škol. Soud ve Štrasburku se v rámci zkoumání odůvodněnosti stížnosti zabýval otázkou, zda došlo k porušení zákazu diskriminace ve spojení s právem na vzdělání (článek 14 Úmluvy ve spojení se článkem 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě), přičemž původně se stížnost týkala též porušení zákazu ponižujícího zacházení (článek 3 Úmluvy), porušení práva na vzdělání (článek 2 Protokolu č. 1 samostatně) a porušení práva na spravedlivý proces v řízení o zařazení do zvláštní školy (článek 6 Úmluvy).

³² ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 589-600.

³³ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 621-624.

V letech 1996 – 1999 byli stěžovatelé umístěni do zvláštních škol, protože nebyli schopni postupovat podle řádných učebních osnov. Ředitelé škol rozhodli o umístění do zvláštní školy na základě zákona, výsledků testů a souhlasu zákonného zástupce dítěte. Čtrnáct ze stěžovatelů požádalo o přezkum Školský úřad v Ostravě, který konstatoval, že umístění do zvláštních škol proběhlo v souladu se zákonnými ustanoveními. Dvanáct stěžovatelů podalo stížnost k Ústavnímu soudu. Stížnost byla zamítnuta 20. října 1999. Poté stěžovatelé podali stížnost k Evropskému soudu. **Senát druhé sekce Evropského soudu** rozhodl rozsudkem ze dne 7. února 2006 v tom smyslu, že **zákaz diskriminace ve spojení s právem na vzdělání porušen nebyl**. Stěžovatelé podali žádost o **postoupení jejich případu Velkému senátu**, která byla přijata. Stěžovatelé, opírajíce se o neoficiální statistické údaje a výzkumy různých mezinárodních a nevládních organizací, tvrdili, že mnoho romských dětí je z důvodu jejich rasy neoprávněně zařazováno do zvláštních škol, ve kterých pak romské děti převažují. Dle jejich názoru se s romskými dětmi v oblasti vzdělávání zachází v České republice odlišně než s dětmi z většinového etnika. Evropský soud především poznamenal, že Romové z historických důvodů představují znevýhodněnou a zranitelnou menšinu, která vyžaduje zvláštní ochranu. Pokud jde o údaje, na které se stěžovatelé odvolávají, podle Soudu je i přes jejich nepřesnost zřejmé, že počet romských dětí ve zvláštních školách byl nepřiměřeně vysoký a že romské děti představovaly většinu žáků těchto škol. To vytváří silnou domněnku nepřímé diskriminace, díky níž dochází k přenosu důkazního břemene na žalovanou vládu, která musí dokázat, že dopad školské legislativy byl výsledkem objektivních faktorů nespojených s etnickým původem. Závěrem **Evropský soud konstatoval**, že Česká republika se snažila na rozdíl od jiných zemí, řešit problém potýkající se zajištěním vzdělání pro romské děti a vzal na vědomí, že Česká republika zavedením nových právních předpisů zrušila zvláštní školy a zajistila dětem se zvláštními vzdělávacími potřebami vzdělání v základních školách. Nicméně bylo prokázáno, že romští stěžovatelé byli nutně podrobena diskriminačnímu zacházení a **byl porušen článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu**. Každému ze stěžovatelů Soud přiznal na spravedlivém zadostiučinění částku 4 000 eur jako náhradu morální újmy a částku 10 000 eur všem dohromady jako náhradu nákladů řízení.³⁴

³⁴ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 624 – 626.

Článek 14 Úmluvy je Evropským soudem pro lidská práva vykládán tak, že zákaz diskriminace sice nemá v Úmluvě samostatnou existenci, ale pro jeho porušení není nutné, aby bylo zároveň porušeno i jiné právo chráněné Úmluvou, postačí, že je dotčeno. Složitější je otázka s jakým právem se toto procedurální pojetí čl. 14 Úmluvy projeví. Půjde nejen o článek 2 (Právo na život), ale i o článek 3 (Zákaz mučení) Úmluvy, který odpovídá ustálené judikatuře, že právě tyto dva články mají svou procedurální složku. Vzhledem k tomu, že Evropský soud vztáhl povinnost vyšetřování na násilné činy, je zatím tento koncept omezen na tyto dva články. Zda dojde k rozšíření aplikace i na jiné články Úmluvy (např. s právem na soukromí – článek 8) ukáže až další praxe.³⁵

- **Článek 15 – Odstoupení od závazků v případě ohrožení**

Úmluva dovoluje státům omezit výkon mnoha práv upravených Úmluvou, ale pouze za některých výjimečných okolností a přesně vymezených postupů. V článku 15 jsou státům, které chtějí odstoupit od ustanovení Úmluvy, předepsány velmi striktní podmínky. Ohrožení musí být stávající nebo bezprostřední - musí mít dopad na celý stát – musí představovat hrozbu pro organizovaný život společnosti - krize nebo ohrožení musí mít výjimečnou povahu. Odstavec 2 článku 15 zakazuje odstoupení od článků 2, 3, 4 a 7 Úmluvy. Tento zákaz je absolutní ve vztahu k článku 3 – mučení, nelidské a ponižující zacházení a 4 odst. 1 – otroctví. Zákaz odstoupit od závazků vztahujících se na právo na život je slabší než ostatní zákazy. V odst. 2 tohoto článku dovoluje státu odstoupit od článku 2 v případech úmrtí, které vznikají z dovolených válečných činů. Stát může na základě Úmluvy omezit působení a účinky článků, tím že vznesse výhrady ke konkrétnímu článku. Uplatňování Úmluvy není založeno na principu vzájemnosti mezi státy, ale na přijetí jednostranných závazků smluvními stranami. Článek 64 zakazuje státu, aby učinil výhradu ohledně jakéhokoli zákona schváleného po ratifikaci Úmluvy, ale dovoluje státům přijmout nové zákony, které byly v platnosti v době

³⁵ *Nový výklad článku 14 Evropské úmluvy* [online]. 2011 [cit. 2011-08-22]. Dostupný z WWW: < <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=42/>>.

vznesení původní výhrady. Pouze Protokol o zrušení trestu smrti č. 13 nepřipouští žádné výhrady.³⁶

- **Článek 16, článek 4 Protokolu 4 a článek 1 Protokolu 7 – Práva cizinců**

Článek 16 omezuje politickou činnost cizinců. Upravuje výjimky, že všechny smluvní strany musí zaručit všem osobám podléhajícím jejich jurisdikci práva a základní svobody vyhlášené Úmluvou. Článek 4 Protokolu 4 zakazuje státu vyhostit vlastní příslušníky. V Protokolu 7 článek 1 zakazuje vyhoštění cizince, který se právoplatně zdržuje na území a nebylo mu dovoleno uplatnit námitky proti svému vyhoštění. V druhém odstavci se státu povoluje vyhostit cizince, je-li vyhoštění nutné v zájmu veřejného pořádku nebo je odůvodněno zájmy národní bezpečnosti.³⁷

3.2.3 Stávající kontrolní systém Evropské úmluvy – Procesní práva

- **Článek 19 - Ustanovení Evropského soudu pro lidská práva, Protokol č. 11**

Zavedením Dodatkového Protokolu č. 11 Úmluvy, byly nahrazeny dosavadní články 19-56 novými články 19-49. Místo Evropské komise a Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „Evropský soud“) jsou plněny veškeré kontrolní funkce pouze stálým Evropským soudem. Na základě článku 19 se zřizuje Evropský soud a dále jen on vykonává trvale svou činnost. (Dříve se Evropský soud mohl případem zabývat převážně jen na základě žádosti Evropské komise nebo dotčeného státu) Protokolem č. 11 se ruší Protokol č. 9 a Protokol č. 10 vyšel z užívání.³⁸

- **Články 20 - 23**

Článek 20 stanovuje, že počet soudců se rovná počtu smluvních stran. V článku 21 se říká, že soudci musí mít vysoký morální charakter, musí splňovat podmínky

³⁶ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 664 – 674.

³⁷ MALENOVSKÝ, J. *Stručná rukojeť Evropské úmluvy o lidských právech*. Praha, 1993, s. 76-77.

³⁸ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 681-691.

vyžadované pro výkon soudních funkcí, zasedají v Evropském soudu jako soukromé osoby a ve svém funkčním období nesmí vykonávat žádnou činnost neslučitelnou s jejich nezávislostí. Volba soudců je podle článku 22 přiznána Parlamentnímu shromáždění a funkční období, které je devítileté bez možnosti znovuzvolení, upravuje článek 23. Mandát končí dosažením věku 70 let.³⁹

- **Článek 24 - 26**

Článek 24 určuje, že Evropský soud má kancelář, jejíž úkoly a organizaci stanoví jednací řád Evropského soudu. Podle odst. 2 mohou pomáhat zpravodajové v případě, kdy Evropský soud zasedá jako samosoudce. Článek 25 a) stanovuje, že Plénium Evropského soudu volí na tříleté období svého předsedu a jednoho nebo dva místopředsedy, kteří mohou být zvoleni opakovaně. Písmeno b) opravňuje Plénium Evropského soudu k ustanovení senátů na pevně stanovené období. Podle písmena c) Plénium Evropského soudu volí předsedy senátů Evropského soudu, kteří mohou být zvoleni opakovaně. Na základě písmena d) může Plénium Evropského soudu přijímat jednací řád Evropského soudu a podle písmena e) volit tajemníka Evropského soudu a jednoho nebo více jeho zástupců. Poslední písmeno článku 25 písm. f) umožňuje Plénu Evropského soudu předkládat žádosti podle článku 26.

Článek 26 stanovuje, že k projednávání předložených případů zasedá Evropský soud jako samosoudce, ve výborech složených ze tří soudců, v senátech složených ze sedmi soudců a ve velkém senátu složeném ze sedmnácti soudců. Senáty Evropského soudu ustavují výbory na pevně stanovené období. Odst. 3 stanovuje, že samosoudce nepřezkoumává žádnou stížnost směřující proti smluvní straně, za kterou byl zvolen. Na základě odst. 4 je členem senátu a velkého senátu soudce zvolený za dotčenou smluvní stranu. Poslední odstavec tohoto článku stanovuje, že velký senát je tvořen z předsedy Evropského soudu, místopředsedů, předsedů senátů a dalších soudců vybraných v souladu s jednacím řádem Evropského soudu.⁴⁰

³⁹ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 692-693.

⁴⁰ Česko. Předpis č. 243/1998 Sb. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o podpisu Protokolu č. 11 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, kterým se mění kontrolní mechanismus v ní ustavený. In *Sbírka zákonů* [online]. 2011 [cit.2011-11-30]. Dostupný z WWW: < <http://zakonyprolidi.cz/cs/1998-243> />.

- **Článek 27 - 32**

Podle článku 27 samosoudce může stížnost podanou podle článku 34 prohlásit za nepřijatelnou nebo ji vyškrtnou ze seznamu případu Evropského soudu, pokud takové rozhodnutí lze učinit bez dalšího přezkoumání. Toto rozhodnutí je konečné. Pokud samosoudce neprohlásí stížnost za nepřijatelnou (nebo ji nevyškrtně), postoupí ji výboru nebo senátu k dalšímu přezkoumání. Na základě článku 28 může výbor stížnost podanou podle článku 34 jednomyslně prohlásit za nepřijatelnou nebo ji vyškrtně ze seznamu případů, pokud lze rozhodnutí provést bez dalšího přezkoumání nebo ji prohlásí za přijatelnou a vynese rozsudek o odůvodněnosti stížnosti. Tato rozhodnutí jsou pak konečná. Pokud není přijato žádné rozhodnutí (na základě článku 27, 28) ani vynesen rozsudek, rozhodne senát o přijatelnosti a odůvodněnosti individuálních stížností (podle článku 34). Rozhodnutí o přijatelnosti lze přijmout odděleně, ledaže Evropský soud ve výjimečných případech rozhodne jinak. Nastane-li závažná otázka projednávaná senátem a není ještě vynesen rozsudek, může senát na základě článku 30 postoupit případ velkému senátu. Článkem 31 se velký senát vyslovuje ke stížnostem podaným na základě článku 30, 33, 34 a 43 a rozhoduje o záležitostech postoupených Evropskému soudu, Výborem ministrů a v souladu s článkem 46 (Závaznost a výkon rozsudků). Velký senát též posuzuje žádosti o poradní stanoviska podaná podle článku 47. Pravomoc soudců podle článku 32 se vztahuje na všechny otázky týkající se výkladu provádění této Úmluvy a jejich Protokolů, které mu budou předloženy podle článků 33, 34, 46 a 47.⁴¹

- **Článek 33 - 34**

Článek 33 umožňuje, že každá smluvní strana má právo předložit Evropskému soudu porušení ustanovení Úmluvy a jejich protokolů jinou smluvní stranou, **jde o tzv. mezistátní stížnosti. Individuální stížnost** může podle článku 34 podat Evropskému soudu každé fyzická osoba, nevládní organizace nebo skupina osob, které se pokládají za poškozené v důsledku jednání některé ze smluvních stran. Výše zmiňovaný článek poskytuje jednotlivci skutečné právo učinit právní úkon na mezinárodní úrovni. Článek 34 je nejpokrokovější ustanovení Úmluvy, které odstraňuje zásadní omezení

⁴¹ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 695-696.

a umožňuje každému jednotlivci (bez ohledu na jeho občanství) podat stížnost k Evropskému soudu, pokud je přesvědčen, že bylo porušeno některé jeho právo zaručené Úmluvou.⁴²

- **Článek 35 – Podmínky přijatelnosti (kritéria přípustnosti)**

Evropský soud podle článku 35 může posuzovat věc až po vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků (správních i soudních). Povinnost vyčerpat vnitrostátní opravné prostředky je součástí obyčejového mezinárodního práva. Jeho předložení musí být učiněno ve lhůtě 6 měsíců ode dne, kdy bylo přijato konečné rozhodnutí. V případě Jan Hartmann a Jiří Hartman proti České republice (stížnost č. 53341/99) si stěžovatelé stěžovali na délku řízení o náhradu škody, které zahájili, na porušování jejich práva pokojně užívat svůj majetek a na neexistenci opravného právního prostředku, který by jim mohl zajistit nápravu. Stěžovatelé, bratři, na sklonku roku 1948 opustili Československo. Po roce 1989 se oba domáhali vrácení nemovitého i movitého majetku, který na československém území zanechali. Zatímco Jan Hartman splňoval podmínku státního občanství a byla mu vydána ideální polovina některých nemovitostí, Jiří Hartman následkem své emigrace do USA československé občanství pozbyl a restituce se tudíž nedomohl. Za účelem vydání majetku vedli oba stěžovatelé několik soudních řízení. Evropský soud prohlásil dne 17. prosince 2002 za přijatelné pouze ty aspekty stížnosti bratrů Hartmanových, které se týkaly délky tří restitučních řízení a otázky, zda v České republice existují účinné prostředky nápravy nepřiměřené délky soudního řízení. K přezkoumání těchto otázek se konalo dne 11. března 2003 veřejné jednání ve Štrasburku, na jehož základě přijal senát Evropského soudu dne 24. června 2003 rozsudek, vyhlášený dne 10. července 2003. V tomto rozsudku **Evropský soud zejména dospěl k závěru, že ústavní stížnost v kombinaci se žalobou na náhradu škody proti státu nepředstavuje dostatečně účinný prostředek nápravy nepřiměřené délky soudního řízení.** Evropský soud následně konstatoval, že v případě stěžovatelů trvala s ohledem na jejich věk a zdravotní stav restituční řízení kvůli

⁴² ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 739-738.

průtahům nepřiměřeně dlouho, i když stěžovatelé a jejich právní zástupce k prodloužení řízení rovněž přispěli.⁴³

- **Článek 36 – Zásah třetí strany**

Vysoká smluvní strana, jejímž příslušníkem je stěžovatel může na základě tohoto článku předložit písemné připomínky senátu při projednávání záležitosti. Před Evropským soudem vystupuje většinou stěžovatel a žalovaný stát. Může vystoupit i třetí strana, která překládá svá stanoviska (Například v případě D. H. a ostatní proti ČR vystupovaly jako interveni nevládní organizace Human Rights Watch a Interights, které přednesly svá stanoviska k diskriminaci Romů v ČR, a Evropský soud pak k jejich stanoviskům přihlédl).⁴⁴

- **Články 37 – 39**

Vyškrtnutí stížnosti ze seznamu zahrnuje článek 37. Evropský soud může v jakékoli fázi řízení rozhodnout o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případu, kdy stěžovatel nemá v úmyslu dále trvat na svém podání, nebo kdy věc již byla vyřešena a když Evropský soud zjistí, že již neexistuje důvod pro další posuzování věcí. A to za podmíněk, které nejsou v rozporu s principem respektování lidských práv stanovené Úmluvou a Protokoly. Odst. 2 tohoto článku umožňuje, že Evropský soud může rozhodnout o vrácení stížnosti do seznamu případů, jestliže se domnívá, že okolnosti odůvodňují takové jednání. Článek 38 ustanovuje, že Evropský soud jedná kontradiktorním způsobem se zástupci stran a pokud je to nutné, přistoupí k šetření. Podle článku 39 Evropský soud při řízení může být nápomocen dotčeným stranám smírným urovnáním věcí. Evropský soud vynáší kromě rozsudků i rozhodnutí, kterými rozhoduje i po dosažení smírného urovnání. Pokud dojde ke smírnému urovnání, může být případ vyškrtnut ze seznamu případů.⁴⁵

⁴³ Čapek, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 740-842.

⁴⁴ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 843.

⁴⁵ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 846-868.

- **Články 40 – 49**

Článek 40 pojednává o tom, že zasedání jsou veřejná, pokud Evropský soud nerozhodne jinak. Jestliže podle článku 41 Evropský soud oznámí, že byla porušena Evropská úmluva nebo její protokoly a vnitrostátní právo zúčastněné smluvní strany umožní částečné odstranění důsledků tohoto porušení, pak Evropský soud přizná straně spravedlivé zadostiučinění. Podle článku 42 a v souladu s ustanoveními článku 44 odst. 2 se rozsudky senátů stávají konečnými. Postoupení věci Velkému senátu v tříměsíční lhůtě od data rozsudku ustanovuje článek 43. Konečnost rozsudku stanovuje článek 44. Podle odst. 3 je konečný rozsudek zveřejněn. V současné době se rozsudky a rozhodnutí Evropského soudu zveřejňují v anglickém a francouzském znění na internetu. Odůvodnění rozsudku a rozhodnutí je zahrnuto v článku 45. Rozsudky a rozhodnutí Evropského soudu vytvářejí judikaturu štrasburských institucí a **nejvíce důležitá jsou jejich odůvodnění, rozbor ustanovení vnitrostátního práva žalovaného státu a odkazy na příslušné případy**, o které Evropský soud své rozsudky opřel. V článku 46 se zavazují smluvní strany, že se budou řídit konečnými rozhodnutími Evropského soudu ve všech sporech, jichž jsou stranami. Konečný rozsudek Evropského soudu se doručuje Výboru ministrů. Článek 47 umožňuje, že Evropský soud může na žádost Výboru ministrů vydávat poradní stanoviska o právních otázkách týkajících se Úmluvy a jejích protokolů. Nevztahují se ale na obsah nebo rozsah práv stanovených v člancích 2 – 18 Úmluvy a v Protokolech k ní. Poradní pravomoc Evropského soudu, která je obsažena v článku 48, stanoví, že Evropský soud rozhodne, zda žádost o poradní stanovisko spadá do jeho pravomoci. Článek 49 stanovuje, že poradní stanoviska Evropského soudu jsou odůvodněna a zasílají se Výboru ministrů.⁴⁶

- **Články 50 – 51**

Článek 50 určuje, že výdaje na činnost Evropského soudu hradí Rada Evropy. Evropský soud je finančně napojen na Radu Evropy a jeho rozpočet tvoří zvláštní kapitola rozpočtu Rady Evropy. Článek 51 zajišťuje soudcům při výkonu funkcí výsady a imunity uvedené v článku 40 Statutu Rady Evropy a v dohodách uzavřených na

⁴⁶ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 869-875.

základě tohoto článku (Soudci používají obdobné výsady a imunity jako diplomatictí zástupci).⁴⁷

3.2.4 Závěrečná ustanovení

- **Články 52 – 59**

První článek ze závěrečného ustanovení stanovuje, že každá smluvní strana poskytne na žádost generálního tajemníka Rady Evropy požadované vysvětlení o tom, jakým způsobem je zajišťováno a prováděno její vnitrostátní právo. Ochrana uznaných lidských práv v Úmluvě na základě článku 53 nesmí být nijak omezena nebo narušena. Článek 54 říká, že nic v Úmluvě nebrání pravomocem Výboru ministrů, které přiznal Statut Rady Evropy. Článek 55 má za cíl postupovat při řešení konfliktů na základě Úmluvy jednotně a tím přispívat k větší právní jistotě. Článek 56 vymezuje, že každý stát může při ratifikaci prohlásit, že Úmluva se bude vztahovat na všechna nebo kterékoli z území, za jejichž mezinárodní styky je odpovědná. Článkem 57 je možné, že každý stát při podpisu Úmluvy může učinit výhradu ke kterémukoli ustanovení Úmluvy, za podmínky, že zákon, který v té době platí na jeho území, není v souladu s tímto ustanovením. **Česká republika si vyhradila právo neaplikovat články 5 a 6 Úmluvy**, („Právo na svobodu a osobní bezpečnost“, „Právo na spravedlivé řízení“) v tom rozsahu, v jakém není s Úmluvou slučitelný zákon č.76/1959 Sb., o některých poměrech vojáků, zejména v §17.

Výhrady k Úmluvě kromě České republiky využila celá řada jiných smluvních států. Na základě článku 58 může vypovědět Úmluvu smluvní strana po pěti letech od data, kdy se stala její stranou a po šesti měsících od zaslání sdělení generálnímu tajemníkovi Rady Evropy. V odst. 3 tohoto článku je ustanoveno, že každá smluvní strana, která přestane být členem Rady Evropy, přestává být stranou Úmluvy. Poslední článek závěrečného ustanovení se týká ratifikace Úmluvy. Evropská úmluva podléhá ratifikaci a je otevřená k podpisu členům Rady Evropy. Ukládá generálnímu tajemníkovi Rady Evropy, aby oznámil všem členům Rady Evropy vstup Úmluvy

⁴⁷ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 876.

v platnost a jména smluvních stran, které ji ratifikovaly. Podle odst. 2 tohoto článku může Evropská unie přistoupit k této Úmluvě.⁴⁸

3.2.5 Dodatkový protokol č. 14

Zatím poslední Dodatkový protokol č. 14 Úmluvy, který vstoupil v platnost dne 1. června 2010, přináší podstatné změny v jednání Evropského soudu ve Štrasburku. První změna je, že samosoudce bude odmítat neopodstatněné stížnosti na porušení lidských práv či základních svobod. Takovou stížností by se nikdo dál zabýval. Druhou změnou je, že umožňuje prohlásit kteroukoli stížnost za nepřijatelnou též tehdy, pokud by stěžovatel neutrpěl "žádnou výraznou újmu", přestože k porušení některého jeho základního práva či svobody došlo. Toto rozhodnutí bude činit samosoudce a takto "vyškrtnutou" stížností se již nikdo nebude dál zabývat. Další novinkou je, že tříčlenné senáty soudců budou moci nově prohlásit stížnost i za zjevně přijatelnou a bez dalšího o ní kladně rozhodnout, pokud druhově stejné stížnosti již byly dříve vyřešeny ustálenou judikaturou Evropského soudu. Předposlední změnou je, že smluvní stranou by se mohla stát i Evropská unie (článek 59 odst. 2). Poslední změna je, že soudci budou voleni na devět let bez možnosti znovuzvolení (článek 23). V minulosti byli voleni na šest let a mohli být voleni opakovaně.⁴⁹

3.3 Původní kontrolní orgány Evropské úmluvy

To, co činí Evropskou úmluvu jedinečnou, není ani tak katalog chráněných práv, která jsou předmětem její ochrany, jako spíše institucionální mechanismus kontroly dodržování těchto práv. Původní systém tvořily dvě instituce, Evropská komise pro lidská práva (1954) a Evropský soud pro lidská práva (1959). Komise byla zřízena podle článku 19 Evropské úmluvy s cílem zajistit dodržování přijatých závazků. Plnila funkce rozhodovací (judiciaires), funkci vyšetřovací a conciliační, když zjišťovala fakta a hledala smírné řešení. Byla nezávislým orgánem, který sám přijímal jednací řád a volil svého předsedu. V Komisi byl vždy jen jeden příslušník téhož státu. Byli nestranní a nezávislí a nemohli přijímat pokyny od své vlády.

⁴⁸ ČAPEK, J. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha, 2010, s. 877-883.

⁴⁹ *Evropský soud pro lidská práva* [online]. 2011 [cit. 2011-13-08]. Sběrka mezinárodních smluv. Dostupný z WWW: <<http://tema.novinky.cz/evropsky-soud-pro-lidska-prav>>.

3.3.1 Evropská komise pro lidská práva

Přestože kontrolní orgány Evropské úmluvy byly nejefektivnější mezinárodní prostředek na ochranu lidských práv, vedly často k meritornímu rozhodování Výboru ministrů, zdoluhavému dvoustupňovému systému případů před Komisí a Soudem, které směřovalo k duplicitě a k přetížení obou orgánů. Rostoucí počet případů a doba řízení se stále prodlužovala před orgány Úmluvy. Celé řízení před Komisí a Soudem pak trvalo 6-7 let. Na základě toho byl vypracován návrh dodatkového Protokolu č. 11 měnící strukturu kontrolního mechanismu Úmluvy, který vstoupil v platnost v roce 1998.⁵⁰

„Dozorčí orgány byly následně 1. listopadu 1998 nahrazeny jediným Evropským soudem pro lidská práva. Tato zjednodušená struktura zkrátila délku procedur a posílila právní charakter systému.“⁵¹

3.3.2 Evropský soud pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva je nezávislým mezinárodním soudním orgánem, který se při splnění určitých podmínek zabývá stížnostmi osob namítajících porušení práv zaručených Úmluvou. Evropský soud byl v roce 1959 ustanoven osmi státy, které uznaly jeho jurisdikci. Počet soudců odpovídá počtu členských států Rady Evropy. Evropskému soudu mohou státy i jednotlivci, bez ohledu na národnost, předkládat stížnosti na údajné porušování Úmluvou garantovaných práv ze strany smluvních států. Evropský soud může projednávat pouze stížnosti směřující proti státům, které podepsaly Úmluvu, případně Protokoly zaručující právo, které nebylo dodrženo. Nemůže se zabývat stížnostmi týkajícími se události, kterým došlo před datem ratifikace těchto dokumentů žalovaným státem. Evropský soud se také nemůže zabývat stížnostmi proti jednotlivcům nebo soukromým subjektům.⁵²

K Evropskému soudu se nelze odvolat, lze pouze podat stížnost na postup justice daného státu, a to v případě, že byly vyčerpány všechny možnosti řešení v dané zemi

⁵⁰ ŠTURMA, P. *Úvod do Evropského práva ochrany lidských práv*. Praha, 1994, s. 27-31.

⁵¹ *Evropská úmluva o lidských právech* [online]. 2011 [cit. 2011-07-29]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_30_cs.htm>.

⁵² POMAHAČ, R. *Evropské právo*. Praha, 2003, s 88-81.

(odvolání k Ústavnímu soud apod.). Jedinou výjimkou je stížnost na dlouhou délku soudního (administrativního) řízení, kdy lze podat stížnost i ve chvíli, pokud se případ na různých stupních stále ještě vleče.⁵³

Výbor ministrů kontroluje rozsudky soudu, u nichž bylo zjištěno porušení práva. Zajistí rovněž, aby byl stěžovatel spravedlivě odškodněn a byla přijata opatření k zajištění plné náhrady.⁵⁴

3.4 Listina základních práv Evropské unie

Listina základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) je dokument vymezující základní práva občanů Evropské unie, který byl vyhlášen v roce 2000 v Nice. Původně byl navrhován jako součást Smlouvy o Ústavě pro Evropu, která ale nebyla schválena v referendech v zemích Nizozemí a Francie. Listina se stala až po novelizaci v roce 2007 součástí Lisabonské smlouvy, která vstoupila v platnost 1. prosince 2009. Listina je právně závazný dokument pro všechny členské státy Evropské unie.⁵⁵

3.5 Charakteristika práv obsažených v Listině EU

Listina je členěna do sedmi hlav. První až šestá hlava obsahuje jednotlivé okruhy základních lidských práv. Druhá, třetí a čtvrtá hlava vycházejí z tzv. tří generací lidských práv.

- **Hlava 1 – Důstojnost**

Článek 1 zaručuje, že lidská důstojnost je nedotknutelná a musí být chráněna a respektována. Článkem 2 je stanoveno, že každý má právo na život a nikdo nesmí být

⁵³ *Evropský soud pro lidská práva* - [online]. 2011 [cit. 2011-10-10]. Dostupný z WWW: <http://www.echr.coe.int/>>.

⁵⁴ ŠTURMA, P. *Úvod do Evropského práva ochrany lidských práv*. Praha, 1994, s. 9-10.

⁵⁵ *Listina základních práv EU* - [online]. 2011 [cit. 2011-10-28]. Dostupný z WWW: <http://www.euractiv.cz/evropske-pravo/>>.

odsouzen k trestu smrti ani popraven. Právo na respektování fyzické a duševní nedotknutelnosti je zahrnuto v článku 3. Nikdo nesmí být mučen ani podroben nelidskému zacházení vymezuje článek 4. Následující článek zakazuje otroctví, nucené práce a obchod s lidmi.

- **Hlava 2 – Svobody**

Zakotvení práva na svobodu, osobní bezpečnost je v článku 6 a respektování soukromého života, obydlí, komunikace je obsaženo v článku 7. Právo na ochranu osobních údajů, na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a na právo na jejich opravu garantuje článek 8. V článku 9 je garantováno právo na uzavření manželství a založení rodiny v souladu vnitrostátními zákony. Každý podle článku 10 má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, jakož i svobodu projevat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými. Na základě tohoto článku má občan také právo odmítnout výkon vojenské služby z důvodu svědomí, které jsou v souladu s vnitrostátními zákony. Článek 11 zaručuje právo na svobodu projevu a respektování svobody a plurality sdělovacích prostředků. Svoboda shromažďování a sdružování je zahrnuta v dalším článku. Svoboda umění a věd podle článku 13 nesmí být omezována a musí být respektována akademická svoboda. Článek 14 zaručuje právo na vzdělání a možnost bezplatné povinné školní docházky, právo rodičů zabezpečit vzdělání a výchovu svých dětí ve shodě s jejich náboženským, filozofickým a pedagogickým přesvědčením. Tyto požadavky musí být respektovány v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují jejich výkon. Každý občan EU na základě článku 15 má právo pracovat a vykonávat svobodně zvolené povolání, může si svobodně hledat zaměstnání, pracovat, usadit se nebo poskytovat služby v kterémkoli členském státě. V odst. 3 tohoto článku je stanoveno, že státní příslušníci třetích zemí, pokud jsou oprávněni pracovat na území členských států, mají nárok na stejné pracovní podmínky jako občané EU. Na základě článku 16, s právem EU, vnitrostátními zákony a zvyklostmi se uznává svoboda podnikání. Podle článku 17 má každý právo vlastnit zákonně nabytý majetek, užívat jej, nakládat s ním a odkazovat jej a nikdo nesmí být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu, v případech a za podmíněk, které stanoví zákon, a při poskytnutí spravedlivé náhrady v přiměřené lhůtě. Též duševní vlastnictví je chráněno. Zaručeno je též právo na azyl v článku 18 při dodržování

Ženevské úmluvy o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků a v souladu se Smlouvou o EU a Smlouvou o fungování EU (dále jen „Smlouvy“). Článek 19 odst. 1 zakazuje hromadné vyhoštění a odst. 2 stanovuje, že nikdo nesmí být vystěhován, vyhoštěn ani vydán do státu, ve kterém by mu hrozilo vážné nebezpečí, nebo jiné nelidské či ponižující zacházení anebo trest.⁵⁶

- **Hlava 3 – Rovnost**

Článek 20 garantuje, že všichni jsou si rovni před zákonem a článek 21 zakazuje jakoukoliv diskriminaci na základě pohlaví, rasy, barvě pleti, etnického nebo sociálního původu, genetických rysů, jazyka, náboženského vyznání nebo přesvědčení, politických názorů či jakýchkoli jiných názorů, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci. Dále se zakazuje jakákoli diskriminace na základě státní příslušnosti. EU dle článku 22 respektuje kulturní, náboženskou, jazykovou rozmanitost a zajišťuje rovnost žen a mužů ve všech oblastech včetně zaměstnání, práce a odměny za práci, která jsou zakotvena v článku 23. Právo dítěte na ochranu, nutnou péči pro jeho blahobyt, vyjadřování názorů a udržování osobních vztahů, přímý styk s oběma rodiči je obsaženo v článku 24. EU rovněž podle článku 25 uznává a respektuje práva starších osob, jejich důstojný a nezávislý život a jejich zapojení do společenského a kulturního života. A obdobná práva, která se vztahují na osoby se zdravotním postižením, jsou zahrnuta v článku 26.⁵⁷

- **Hlava 4 – Solidarita**

Právo na včasné informování a projednávání v podniku je zaručeno prvním článkem Listiny hlavy čtvrté. Na základě dalšího článku v této pasáži je zajištěno právo na kolektivní vyjednávání a to v souladu s právem EU a vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi. Každý občan EU podle článku 29 má právo na **bezplatné služby** zaměstnanosti a článek 30 ochraňuje každého pracovníka v souladu s právem EU

⁵⁶ *Listina základních práv EU* - [online]. 2011 [cit. 2011-10-28]. Dostupný z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>

⁵⁷ *Listina základních práv EU* - [online]. 2011 [cit. 2011-10-28]. Dostupný z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>

a s vnitrostátními právními předpisy před neoprávněným propouštěním. Slušné, spravedlivé pracovní podmínky a stanovení maximální přípustné pracovní doby, denní a týdenní odpočinek, každoroční placenou dovolenou se podle článku 31 vztahují na každého pracovníka EU. Zákaz dětské práce, ochrany mladých lidí a přesné stanovení podmínek za jakých mohou práci vykonávat, jsou zakotveny v článku 32. Nárok rodiny na právní, hospodářskou a sociální ochranu je obsažen v článku 33 a v článku 34 EU respektuje a uznává dávky sociálního zabezpečení a sociálních služeb. Právo na tyto dávky a služby má každý, kdo oprávněně pobývá a pohybuje se uvnitř EU v souladu s právem EU a vnitrostátními právními předpisy. Též každý podle článku 35 má právo na preventivní zdravotní péči, zajištění lékařské péče a zaručení vysokého stupně ochrany lidského zdraví. Článek 36 zahrnuje přístup ke službám obecného hospodářského zájmu a jeho respekt. Ochranu životního prostředí, její vysokou úroveň ochrany a začlenění do politik EU garantuje článek 37 a posledním článkem hlavy čtvrté je ochrana spotřebitele, která je v politikách EU zajištěna na vysokém stupni.⁵⁸

- **Hlava 5 – Občanská práva**

V hlavě páté je zakotveno práva občanů EU volit a být volen do Evropského parlamentu v členském státě, volit a být volen v obecních volbách v členském státě, právo na řádnou správu (orgány, instituce a jiné subjekty EU), právo na přístup k dokumentům, právo obracet se na evropského veřejného ochránce práv v případě špatného úředního postupu orgánů, institucí nebo jiných subjektů Unie, s výjimkou Soudního dvora EU při vykonání jeho soudních pravomocí. Využití petičního práva k Evropskému parlamentu a volný pohyb a pobyt občanů EU na území členských států je taktéž zahrnut v hlavě 5. I státní příslušníci třetích zemí mají volný pohyb i pobyt na území členských států. Závěrečný článek tohoto oddílu obsahuje ochranu diplomatickou a konzulární pro ty občany EU na území třetí země, kde členský stát, jehož je státním příslušníkem, nemá své zastoupení.

⁵⁸ *Listina základních práv EU* - [online]. 2011 [cit. 2011-10-28]. Dostupný z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>

- **Hlava 6 – Soudnictví**

V této hlavě je zajištěno právo na účinné prostředky nápravy a ochrany před soudem, pokud některé z práv bylo porušeno, právo na spravedlivý proces v přiměřené lhůtě, před nezávislým a nestranným soudem, bezplatnou právní pomoc těm, kteří nemají dostatečné prostředky a je-li to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti. Dále pak obsahuje právo na obhajobu a presumpci neviny, zásadu zákonnosti (nikdo nesmí být odsouzen za jednání, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního práva trestným činem) a princip přiměřenosti trestných činů (nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu). Poslední článek hlavy šesté předpisuje, že nikdo nesmí být potrestán v trestním řízení dvakrát za stejný čin.

- **Hlava 7 – Obecná ustanovení upravující výklad a použití Listiny**

Účelem článku 51 je vymezit použití Listiny. Odst. 1 článku 51 stanovuje, že Listina se v první řadě vztahuje na orgány a instituce EU v souladu s principem subsidiarity, a dále na členské státy, výhradně pokud uplatňují právo EU. Odst. 2 zahrnuje, že Listina nerozšiřuje oblast působnosti práva EU nad rámec pravomocí EU, nevytváří žádnou novou kompetenci ani úkol pro EU, a též nemění pravomoc a úkoly stanovené ve Smlouvách. Rozsah a výklad práv je zakotven v článku 52. Odst. 1 se zabývá omezením práv. Znění je založeno na judikatuře Soudního dvora. Odst. 2 odkazuje na práva, která již byla výslovně garantována ve Smlouvách. Odst. 3 má zajistit soulad mezi Listinou a Úmluvou určením pravidla, že pokud práva zaručená Listinou odpovídají právům zaručeným Úmluvou, je jejich smysl a rozsah včetně povolených omezení stejný jako vymezuje Úmluva. Odkaz na Úmluvu zahrnuje jak Úmluvu, tak její protokoly. Úroveň ochrany poskytovaná Listinou nesmí být v žádném případě nižší než úroveň zaručená Úmluvou. Cílem článku 53 je dodržet stupeň ochrany, kterou umožňuje ve své působnosti právo EU, vnitrostátní a mezinárodní právo. Kvůli jejímu významu se uvádí odkaz na Úmluvu. Poslední článek Listiny zakazuje zneužití práv a svobod uznaných v Listině.⁵⁹

⁵⁹Listina základních práv EU - [online]. 2011 [cit. 2011-10-28]. Dostupný z WWW: < <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>

3.6 Komparace práv obsažených v Listině EU a v Evropské úmluvě

Listina obsahuje řadu práv, která jsou totožná s Úmluvou jako je **právo na život** (článek 2 Listiny odpovídá článku 2 odst. 1 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 6 Úmluvy), **zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu** (článek 4 Listiny odpovídá článku 3 Úmluvy), **zákaz otroctví a nucené práce** (článek 5 Listiny odpovídá článku 4 odst. 1 a 2 Úmluvy) **právo na svobodu a bezpečnost** (článek 6 Listiny odpovídá článku 5 Úmluvy a v souladu s článkem 52 odst. 3 Listiny mají stejný smysl a rozsah), **respektování soukromého a rodinného života** (článek 7 Listiny odpovídá článku 8 Úmluvy), **ochrana osobních údajů** (článek 8 Listiny odpovídá článku 8 Úmluvy), **právo uzavřít manželství a právo založit rodinu** (článek 9 Listiny odpovídá článku 12 Úmluvy, ale jeho rozsah může být rozšířen na jiné podoby sňatku, jsou-li vnitrostátními právními předpisy zavedeny), **svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání** (článek 10 Listiny odpovídá článku 9 Úmluvy a v souladu s článkem 52 odst. 3 Listiny má stejný smysl a rozsah), **svoboda projevu a informací** (článek 11 Listiny odpovídá článku 10 Úmluvy), **svoboda shromažďování a sdružování** (článek 12 Listiny odpovídá článku 11 Úmluvy, ale jeho rozsah je rozšířen na úroveň unie), **právo na vzdělávání** (článek 14 odst. 1 Listiny odpovídá článku 2 Dodatkového protokolu k Úmluvě, ale jeho rozsah je rozšířen, aby zahrnoval přístup o odbornému a dalšímu vzdělání, odst. 3 pak odpovídá článku 2 Protokolu k Úmluvě, pokud jde o práva rodičů), **právo na vlastnictví** (článek 17 Listiny odpovídá článku 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě), **ochrana v případě vystěhování, vyhoštění nebo vydání** (článek 19 Listiny odpovídá článku 4 protokolu č. 4 k Úmluvě), **zákaz diskriminace** (článek 21 Listiny odpovídá článku 14 Úmluvy), **právo na kolektivní vyjednávání a akce** (článek 28 Listiny odpovídá článku 11 Úmluvy), **právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces** (první pododstavec článku 47 Listiny odpovídá článku 13 Úmluvy a druhý pododstavec odpovídá článku 6 odst. 1 Úmluvy), **presumpce nevinny a právo na obhajobu** (článek 48 Listiny odpovídá článku 6 odst. 2 a 3 Úmluvy), **zásady zákonnosti a přiměřenosti trestných činů a trestů** (článek 49 Listiny odpovídá článku 7 Úmluvy), **právo nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin** (článek 50 Listiny odpovídá článku 4 Protokolu č. 7

Úmluvy, ale jeho rozsah je rozšířen na úroveň EU mezi soudy členských států), **zákaz zneužití práv** (článek 54 odpovídá článku 17 Úmluvy).

Listina obsahuje rovněž nová práva, která v Úmluvě zahrnuta nejsou - **právo na azyl** (čl. 18), **volný pohyb a pobyt na území EU** (článek 46), **možnost pracovat ve všech členských zemích EU** a právo působit jako samostatně výdělečně činná osoba a poskytovat služby v celé EU (článek 15) a **právo na studium či výzkum v jakékoliv zemi EU** (rozšíření článku 14), **aktivní a pasivní volební právo** do Evropského parlamentu (článek 39) a v místě bydliště i do místních zastupitelstev, kde přesná pravidla určuje příslušný členský stát EU (článek 40), dále pak každý občan EU má **právo podávat petice** k Evropskému parlamentu (článek 44), **možnost využít diplomatické a konzulární pomoci**, pokud není diplomatické zastoupení jeho země v místě pobytu občana (článek 46), právo každého občana EU **na volný přístup k unijním dokumentům** (článek 42) a **právo obracet se na Evropského veřejného ochránce práv a Evropskou komisi se stížnostmi** (článek 43).

3.7 Evropský soudní dvůr

Evropský soudní dvůr EU, který má sídlo v Lucemburku, provádí výklad právních předpisů EU a zajišťuje jejich uplatňování ve všech zemích EU. Zároveň řeší konflikty mezi vládami jednotlivých členských států a orgánů EU. Obracet se na něho mohou jednotlivci, podniky nebo organizace, pokud se domnívají, že některý z orgánů EU porušil jejich práva. Evropský soudní dvůr též vykládá unijní práva při soudních procesech, které se konají v členské zemi na vnitrostátní úrovni a týkají se věcí EU.

Složení Evropského soudního dvora tvoří jeden soudce za každý členský stát Evropské unie, kterému je nápomocno osm „generálních advokátů“, jejichž úkolem je předkládat stanoviska k případům předloženým Soudu. Jelikož Soudní dvůr musí řešit velký počet případů, které mu jsou předloženy, byl v zájmu lepší právní ochrany občanů zřízen další soudní orgán, tzv. Tribunál, který řeší případy předložené jednotlivci, podniky nebo některými organizacemi, a také případy, jež se týkají práva v oblasti hospodářské soutěže. Třetím soudním orgánem je Soud pro veřejnou službu EU, který

rozhoduje spory mezi Evropskou unií a jejími zaměstnanci. Soudní dvůr vynáší rozsudky, ve věcech, které mu byly předloženy.

3.8 Evropská komise

Evropská komise se řadí mezi supranacionální (nadnárodní) orgány a představuje exekutivní složku EU. Komise plní funkci iniciace, implementace a kontroly provádění politik.

Základními hodnotami Evropské unie jsou lidská práva, demokracie a právní stát, které jsou zakotveny v zakládající smlouvě a byly posíleny právě přijetím Listiny základních práv. Země, které chtějí vstoupit do EU, musí dodržovat lidská práva. Stejně tak je musí dodržovat země, které s EU uzavřely obchodní a jiné smlouvy. EU pokládá lidská práva za všeobecně platná a nedělitelná. Proto je aktivně prosazuje a obhájí jak na svém území, tak i ve vztahu k třetím zemím. V oblasti své politiky a lidských práv klade EU důraz především na občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva. Zároveň usiluje o prosazení práv žen a dětí, menšin a vysídlených osob. Potýká se s rasismem, xenofobií a dalšími druhy diskriminace na základě vyznání, pohlaví, věku, zdravotního stavu či sexuální orientace. Též značnou pozornost věnuje otázce lidských práv v oblasti azylové a přistěhovalecké politiky a snaží se postupně prosadit otázku lidských práv do popředí svých vztahů s ostatními státy a regiony. Veškeré smlouvy o obchodu či kooperace se třetími zeměmi obsahují ustanovení o tom, že lidská práva jsou podstatnou součástí poměrů mezi oběma stranami.⁶⁰

⁶⁰ *Evropská unie* - [online]. 2011 [cit. 2011-10-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropske-pravo/>>.

4 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k České republice

Judikatura Evropského soudu a dnes již neexistující Evropská komise pro lidská práva dala judikatuře konkrétní obsah a meze. Za dobu existence obou orgánů prošla jistým vývojem, daným především charakterem stížností směřujících proti konkrétním domnělým porušovatelům práva - členským státům Rady Evropy. Často právě totožnost členského státu je určující pro charakter porušení práva. Tím, že Evropský soud je podle Úmluvy jediným orgánem oprávněným k jejímu výkladu a jediným pramenem tohoto výkladu, jsou jeho rozhodnutí v konkrétních věcech zároveň jediný pohled, který můžeme získat.

4.1 Funkce Evropského soudu pro lidská práva

Úkolem Evropského soudu je výklad Úmluvy při aplikaci jejich jednotlivých článků. Ten za dobu své existence vynesl přes 10 000 rozsudků. Počet stížností každoročně stoupá. Ke konci roku 2010 jich na rozhodnutí čekalo téměř 140 tisíc, což je o více než 20 tisíc více než na konci roku předchozího. Očekává se, že určité zlepšení by mohlo nastat v důsledku změn, které do kontrolního mechanismu Úmluvy přinesl Protokol č. 14, jenž vstoupil v účinnost dne 1. června 2010. Změny mají umožnit Evropskému soudu, aby se zaměřil na ty případy, které jsou významné z hlediska výkladu a aplikace Úmluvy a současně plynule vyřizoval i ty ostatní, u kterých již není nezbytné rozvíjet originální právní dokazování.⁶¹

4.2 Statistika podaných stížností proti České republice v roce 2010

Počet podaných stížností na Českou republiku je v současné době poměrně malý. Ročně se na Evropský soud obrací 300 Čechů. Zhruba jen pět procent z nich se dostane před Evropský soud, který rozhoduje, zda došlo k porušení lidských práv. Z celkového počtu stížností, které byly v roce 2010 přiděleny k rozhodnutí, proti ní

⁶¹ *Evropský soud pro lidská práva* [online]. 2011 [cit. 2011-08-09]. Dostupný z WWW: < <http://www.echr.coe.int/>>.

směřovalo necelé jedno procento stížností a podobně je na tom i v relativním počtu nevyřízených stížností. Statistika udává, že každá desátá stížnost, která se do Štrasburku dostane, je následně zaslána žalované vládě k vyjádření, zatímco ostatní stížnosti bývají Evropským soudem odmítány již na podkladě informací dodaných stěžovatelem samotným.

V roce 2010 bylo vládě oznámeno celkem 61 stížností, které nebyly ihned odmítnuty a týkají se např. sterilizací romských žen, nedobrovolných hospitalizací ve zdravotnických zařízeních, repatriace cizinců, transformace zemědělských družstev či spravedlivosti trestního řízení. V roce 2010 Evropský soud rozhodl v 25 sporech proti České republice, přičemž v 16 z nich se vládě podařilo zcela obhájit postup státu z pohledu Úmluvy. V devíti případech dospěl Evropský soud k závěru, že alespoň některé z námitek porušení lidských práv a základních svobod, kterých se stěžovatelé dovolávali, jsou odůvodněné.⁶²

Z titulu spravedlivého zadostiučinění štrasburští soudci v roce 2010 úspěšným stěžovatelům přiznali částku v celkové výši 79 005 eur, což ale představuje jen několik desetin procent z částky, jejíhož vyplacení se stěžovatelé domáhali. Ve dvou případech vláda s ohledem na ustálenou judikaturu Evropského soudu uznala, že práva stěžovatelů byla porušena, a vyplatila jim přiměřené zadostiučinění. Zastupování státu v řízení před Evropským soudem je kompetenčním zákonem svěřeno Ministerstvu spravedlnosti. Jménem státu před ním konkrétně vystupuje zmocněnec jmenovaný vládou, kterým je od roku 2002 JUDr. Vít A. Schorm. Postavení vládního zmocněnce a jeho kanceláře, která je součástí Ministerstva spravedlnosti, je upraveno statutem schváleným vládou (příloha k usnesení vlády ze dne 17. srpna 2009 č. 1024). Úkolem vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem je zejména zabezpečovat vztah mezi Evropským soudem a Českou republikou jakožto smluvní stranou Úmluvy. V řízení před Evropským soudem vystupuje jako zástupce státu, obhájí zájmy celku občanů České republiky, nikoli jednotlivců. Nemůže proto jednotlivým fyzickým a právnickým osobám poskytovat jakékoli právní rady nebo návody, které by směřovaly k podání stížnosti na Českou republiku nebo ke zhoršení jejího postavení v řízení před

⁶² *Evropský soud pro lidská práva* [online]. 2011 [cit. 2011-11-05]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5099&d=316888>>.

Evropským soudem. Dokud stížnost není komunikována vládnímu zmocněnci, neexistuje pro stát. Téměř 90% z celkového počtu zaregistrovaných stížností podaných k Evropskému soudu se žalovaná vláda vůbec nedozví, neboť jsou prohlášeny za nepřijatelné (ve většině případů samosoudcem, případně tříčlenným výborem soudců) již na základě dokumentů předložených stěžovatelem. Ostatní případy posuzují buď tříčlenné výbory (jde-li o problém, jehož řešení je v rozhodovací činnosti Evropského soudu již ustáleno), nebo sedmičlenné senáty soudců. Pokud stížnost nezamítnou jako nepřijatelnou, vyzvou vládu k předložení stanoviska k přijatelnosti a odůvodněnosti stížnosti.

Nejčastější důvody nepřijatelnosti stížností:

- nevyčerpání účinných vnitrostátních prostředků nápravy;
- nepodání stížnosti ve lhůtě šesti měsíců od rozhodnutí o posledním vnitrostátním prostředku nápravy;
- zjevná neopodstatněnost nebo neslučitelnost *ratione materiae* s Úmluvou, kdy nelze na daný případ Úmluvu nebo její protokoly vztáhnout.

O přijatelnosti individuálních stížností rozhoduje tříčlenný Výbor, který ji může jednomyslně odmítnout nebo přijmout. Pokud Výbor prohlásí stížnost za přijatelnou, může zároveň vynést rozsudek o odůvodněnosti stížnosti, jde-li o věc, která je již řešena ustálenou judikaturou soudu. Tato rozhodnutí a rozsudky jsou konečné. Nerozhodne-li ve věci samosoudce či Výbor, je věc postoupena sedmičlennému Senátu, jenž rozhodne o jejím meritu. Sedmičlenný Senát také rozhoduje o přijatelnosti a meritu mezistátních stížností. Pokud jde o mimořádně závažný případ, může Senát postoupit věc Velkému senátu složenému ze sedmnácti soudců. Rozsudek Velkého senátu je konečný. Po vynesení rozsudku sedmičlenným Senátem můžou ve výjimečných případech sporné strany do tří měsíců ještě podat žádost o projednání před Velkým senátem.⁶³

Na výkon odsuzujících rozsudků Evropského soudu dohlíží Výbor ministrů Rady Evropy, který též požaduje sdělení o obecných opatřeních směřujících k vyloučení rizika porušování Úmluvy ze stejného důvodu, z jakého byl stát právě odsouzen. Teprve

⁶³ *Evropský soud pro lidská práva* - [online]. 2011 [cit. 2011-12-12]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=388&d=79484>>.

po přijetí závěrečné rezoluce Výboru ministrů o splnění všech závazků z rozsudku, je případ definitivně ukončen.⁶⁴

4.3 Legitimace pro přijetí stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva

Evropský soud se může zabývat pouze stížnostmi na porušení práv zakotvených v Úmluvě a v Protokolech. Evropský soud není odvolacím orgánem ve vztahu k rozhodnutím národních soudů a nemá oprávnění tato rozhodnutí rušit či měnit. Evropský soud může projednávat pouze stížnosti směřující proti státům, které podepsaly Úmluvu, případně Protokoly zaručující právo, jenž mělo být porušeno. Nepřípustné jsou stížnosti anonymní, zjevně nepodložené, neslučitelné s ustanoveními Úmluvy nebo i ty, které zneužívají práva na stížnosti. K Evropskému soudu lze podat pouze ty stížnosti, které nebyly v minulosti Evropským soudem ani jiným mezinárodním orgánem projednávány (překážka litispendence). Evropský soud se také nemůže zabývat stížnostmi týkajícími se událostí, ke kterým došlo před datem ratifikace těchto dokumentů žalovaným státem. K Evropskému soudu lze předložit pouze stížnost směřující proti výkonu státního orgánu (zákonodárny orgán, správní orgán, soud) některého ze smluvních států. Nemůže se zabývat stížnostmi proti jednotlivcům nebo soukromým subjektům. Na Evropský soud se stěžovatel musí obrátit (jak už bylo zmiňováno předešlé části bakalářské práce), až po vyčerpání všech vnitrostátních právních prostředků a ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy bylo přijato konečné vnitrostátní rozhodnutí (článek 35 odst. 1 Úmluvy). V případě nesplnění těchto podmínek se Evropský soud nebude moci stížností zabývat. Z tohoto důvodu je nutné, aby stěžovatel před podáním stížnosti k Evropskému soudu získal rozhodnutí vnitrostátních soudů ve věci, která je předmětem jeho stížnosti, včetně rozhodnutí nejvyšší instance, kterou je v České republice Ústavní soud. V opačném případě musí stěžovatel prokázat, že by tyto opravné prostředky nebyly účinné. Při využití vnitrostátních právních prostředků je nutné splnit příslušné procesní předpisy, zejména předepsané lhůty. Pokud by byl opravný prostředek, jehož stěžovatel měl v úmyslu

⁶⁴ *Evropský soud pro lidská práva* - [online]. 2011 [cit. 2011-12-12]. Dostupný z WWW: < <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=388&d=79484>>.

využít, zamítnut jako opožděný, Evropský soud by se touto stížností nezabýval. Šestiměsíční lhůta k podání stížnosti se přerušuje odesláním prvního dopisu k Evropskému soudu, ze kterého je zřejmý předmět stížnosti, anebo zasláním vyplněného formuláře stížnosti. Statistika uvádí, že 90 % stížností projednaných Evropským soudem je odmítnuto z důvodu nerespektování některé z formálních podmínek přijatelnosti stížnosti.⁶⁵

- **Jakým způsobem podat stížnost k Evropskému soudu**

Stížnost lze předložit Evropskému soudu pouze poštou. Podání zasláné faxem nebo elektronickou poštou je nutné potvrdit poštovní zásilkou. Úředními jazyky Evropského soudu jsou angličtina a francouzština. V počátečním stádiu řízení je možné vést korespondenci v oficiálním jazyce některého ze států, které ratifikovaly Úmluvu. Pokud Evropský soud vyzve dotčenou vládu k předložení písemného stanoviska ke stížnosti, bude pak veškerá korespondence Evropského soudu vedena v angličtině nebo francouzštině. Poté, co kancelář Evropského soudu obdrží první podání nebo vyplněný formulář stížnosti, bude informovat o tom, že byl založen spis, jehož číslo se musí uvádět v kterékoli další korespondenci. Následně Evropský soud může vyzvat k poskytnutí dalších informací, písemností nebo vysvětlení týkajících se předmětu stížnosti. Kancelář Evropského soudu není oprávněna poskytovat informace o právních normách státu, proti kterému stížnost směřuje, ani právní rady týkající se výkladu a aplikace vnitrostátního práva. Je nutné rychle odpovídat na dopisy kanceláře Evropského soudu. Zdržení nebo nereagování na dopisy Evropského soudu mohou být považovány za projev nezájmu o projednání stížnosti. Rovněž neposkytnutí informací nebo doplňujících dokumentů na žádost kanceláře Evropského soudu může vést k tomu, že stížnost Evropský soud neprojedná či odmítne nebo ji vyškrtne ze seznamu stížností.

⁶⁵*Legitimace pro přijetí stížnosti* - [online]. 2011 [cit. 2011-12-12]. Dostupný z WWW: < <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/65405733-DCA8-4BF1-9B33-824A06CA4754/0/CzechP0pack.pdf>>.

Pokyny k vyplnění stížnosti:

- při vyplňování formuláře stížnosti je nutné předložit informace o stranách (uvedeno v části I formuláře);
- pokud je stížnost podána jménem několika stěžovatelů, je nutné použít pro každého z nich zvláštní list;
- vysvětlit co nejpřesněji námitky týkající se porušení Úmluvy a uvést, kterých ustanovení Úmluvy se stížnost dovolává a vysvětlit, v čem konkrétně se spatřuje porušení těchto ustanovení;
- předložit informace o tom, že byla dodržena příslušná lhůta a splnila se podmínka vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy;
- stručně uvést, co se očekává od řízení před Evropským soudem;
- připojit seznam všech rozsudků a jiných rozhodnutí, které byly uvedeny a zároveň seznam všech ostatních dokumentů, které budou předloženy Evropskému soudu jako důkazní materiál (zápisy ze soudních jednání, prohlášení svědků atd.). Dále je nutné přiložit k formuláři stížnosti také kompletní kopie těchto dokumentů. Žádné z písemností, které Evropský soud obdrží, nebudou vráceny;
- podepsat formulář stížnosti. Podává-li se stížnost prostřednictvím právního zástupce, je nezbytné připojit řádně vyplněný formulář plné moci;
- veškeré informace obsažené v dokumentech, které jsou předkládány kanceláři Evropského soudu, zahrnující údaje o osobách zde uvedených, mohou být zpřístupněny veřejnosti. Tyto informace se navíc mohou objevit v systému HUDOC, tj. v databázi rozhodnutí Evropského soudu přístupné na internetu, to za předpokladu, že je Evropský soud uvede v přehledu skutečností vypracovaných pro výzvu k předložení stanoviska dotčené vlády ke stížnosti, v rozhodnutí o přijatelnosti, v rozhodnutí o vyškrtnutí stížnosti nebo v rozsudku. Evropský soud může povolit zachování anonymity stěžovatelů pouze ve výjimečných a ospravedlnitelných případech;
- Evropský soud neposkytuje právní pomoc ve formě příspěvku na výdaje spojené s vypracováním stížnosti advokátem. V pozdějším stádiu řízení – pokud Evropský soud rozhodne vyzumět o stížnosti vládu příslušného státu a požádat ji o předložení písemného stanoviska – může být poskytnuta právní pomoc za předpokladu, že stěžovatel nebude mít dostatek prostředků na úhradu advokáta a že poskytnutí právní pomoci bude Evropský soud považovat za nezbytné v zájmu řádného průběhu řízení;

- projednání stížnosti Evropského soudu není zpoplatněno. V případě, že Evropský soud shledá porušení Úmluvy, může přiznat náhradu nákladů vynaložených na národní úrovni a v řízení před soudem, které stěžovateli vznikly v souvislosti se snahou zabránit porušení Úmluvy nebo získat odškodnění za její porušení. V případě, že stížnost nebude úspěšná (bude shledána nepřijatelnou, nebo Evropský soud dojde k závěru, že nedošlo k porušení Úmluvy), není povinnost hradit náklady řízení vzniklé vládě, proti níž stížnost směřuje;
- vzhledem k tomu, že řízení je (alespoň v počáteční fázi) písemné, je osobní návštěva Evropského soudu bezpředmětná. Evropský soud o jakémkoliv rozhodnutí týkajícím se stížnosti vždy písemně informuje.⁶⁶

⁶⁶ *Jak podat stížnost* - [online]. 2011 [cit. 2011-12-12]. *Legitimace pro přijetí stížností* - [online]. 2011 [cit. 2011-12-12]. Dostupný z WWW: < <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/65405733-DCA8-4BF1-9B33-824A06CA4754/0/CzechP0pack.pdf>>.

5 Analýza stížností podaných k Evropskému soudu pro lidská práva proti České republice

Jak už bylo zmiňováno, je potěšující, že podíl podaných stížností proti České republice je v současné době poměrně malý. Evropský soud vynesl v roce 2010 celkem devět odsuzujících rozsudků týkajících se dohromady deseti stížností, z nichž jeden rozsudek, v němž nebylo porušení Úmluvy shledáno. **Tři případy se týkaly porušení práva na svobodu a osobní bezpečnost, v celkem čtyřech stížnostech se subjekty dožadovaly práva na spravedlivý proces, další práva na pokojné užívání majetku a na nápravu nepřiměřené délky řízení.** V jednom případě Evropský soud dospěl k závěru, že k porušení základního práva, konkrétně práva pokojně užívat majetek, nedošlo. V tomtéž roce rovněž Evropský soud ukončil řízení o celkem čtyřech stížnostech, které senát soudu prohlásil za nepřijatelné. Jednalo se o stěžovatelku, která namítala porušení zásady spravedlivosti restitučního řízení a majetkových práv zbavením vlastnictví bez náhrady, k němuž došlo v důsledku výsledku restitučního řízení. Projednávání případu však Evropský soud z důvodu opožděnosti zamítl. V dalších stížnostech se subjekty dožadovaly například práva na výslech svědků a přehodnocení rozsudku týkajícího se řízení o zrušení práva společného nájmu družstevního bytu. Smírem v roce 2010 nebyla podle zprávy urovnána žádná stížnost.⁶⁷

⁶⁷ *Evropský soud pro lidská práva* [online]. 2011 [cit. 2011-08-08]. Dostupný z WWW: < <http://www.mediafax.cz/a.html?item=3217760>>.

5.1 Výběr stížností podaných proti České republice a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Následující část bakalářské práce se zabývá výběrem nedávných stížností podaných proti České republice a rozsudkům Evropského soudu, které jsou nejproblematictější z pohledu jednotlivce – stěžovatele.

5.1.1 STÍŽNOST JOHANA BREUKHOVENA proti České republice

Dne 21. července 2011 vydal Evropský soud rozsudek ve věci stížnosti nizozemského občana Johana Breukhova na Českou republiku kvůli **porušení jeho práva na spravedlivé trestní řízení**. Stěžovatel byl obviněn z obchodování s lidmi a z kuplířství. V pozdějších fázích trestního řízení byly provedeny další důkazy, včetně svědeckých výpovědí, a stěžovatel byl nakonec odsouzen za oba trestné činy, přičemž trest byl vyměřen za závažnější z nich, a sice obchodování s lidmi. Soudy odmítly znovu provést výslech svědkyň, které se mezitím vrátily do Rumunska, pro jeho nadbytečnost, neboť tento důkaz byl zajištěn v plném souladu s trestním řádem. **Stěžovatel namítal především porušení svého práva na výslech svědků zaručené v článku 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy**. S ohledem na to, že byl stěžovateli vyměřen trest toliko za trestný čin obchodování s lidmi, se Evropský soud zabýval otázkou, do jaké míry bylo spáchání tohoto trestného činu prokázáno na základě svědectví osob, které stěžovatel nemohl vyslechnout, a jaká opatření v takové situaci případně české soudy podnikly. Konstatoval, že řada svědků vyslechnutých během řízení sice potvrzovala naplnění skutkové podstaty trestného činu kuplířství, ne však již obchodování s lidmi. Prokázání tohoto trestného činu tak vyplývalo jen z výpovědí svědkyň, jež stěžovatel neměl možnost vyslechnout a ohledně nichž se soudy s poukazem na ustanovení trestního řádu spokojily se čtením výpovědí řádně pořizovaných jako neodkladný úkon v přípravné fázi řízení, aniž by se pokusily jejich výslech zajistit, byť třeba v Rumunsku, nebo přijaly jakákoli opatření k vyrovnání nevýhod, které z toho vyplynuly pro obhajobu. **Vzhledem k tomu, že stěžovatel ve své trestní věci může po vyhovujícím rozsudku Evropský soud požádat o obnovu řízení**

u Ústavního soudu, považoval Evropský soud konstatování porušení stěžovatelových práv zaručených Úmluvou za dostatečnou nápravu vzniklé nemajetkové újmy a žádnou finanční náhradu stěžovateli nepřiznal. Zamítl i nároky stěžovatele z titulu majetkové škody nebo nákladů řízení stejně jako jeho další námitky obsažené ve stížnosti.⁶⁸

5.1.2 STÍŽNOST KROUTILÍKOVI proti České republice

Dne 28. června 2011 vydal Evropský soud společné rozhodnutí ve věci sedmi stížností (Kroutilíkovi a další případy), v nichž stěžovatelé kritizovali, že nemohli dosáhnout plného uspokojení svých majetkových pohledávek z transformace zemědělských družstev podle zákona č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech. Soud jejich stížnosti po stanovisku žalované české vlády **odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.**⁶⁹

5.1.3 STÍŽNOST DIALLA proti České republice

Dne 23. června 2011 vydal Evropský soud rozsudek ve věci Diallo proti České republice. Stěžovatelé, občané Guineje, namítali **porušení svého práva na účinný vnitrostátní prostředek nápravy**, k němuž mělo dojít tím, že byli deportováni zpět do země původu, aniž se příslušné orgány zabývaly jejich tvrzením, že jim v této zemi hrozí mučení či jiné nelidské nebo ponižující zacházení. S ohledem na dostupné informace o vážném a hromadném porušování lidských práv v Guineji v letech 2006 a 2007 Evropský soud dospěl k závěru, že obavy stěžovatelů byly subjektivně opodstatněné a nelíčené. Měli proto mít k dispozici prostředek nápravy, který by měl ze zákona odkladný účinek ve vztahu k jejich vyhoštění, pomocí kterého by se domohli pečlivého posouzení svých obav. V daném případě se však Ministerstvo vnitra v azylovém řízení jejich námitkami vůbec nezabývalo a následná žaloba k soudu neměla odkladný účinek. V rozhodnou dobu navíc zákon vylučoval v případě stěžovatelů podání žaloby proti rozhodnutí o vyhoštění. Ústavní stížnost nemohla jejich situaci

⁶⁸ *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-08-08]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=317755>>

⁶⁹ *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-08-08]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=2375&d=317683>>.

napravit, jelikož nemá ze zákona odkladný účinek. **Evropský soud proto uzavřel, že k porušení článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod došlo. Jako náhradu utrpěné nemajetkové újmy přiznal Evropský soud prvnímu stěžovateli 5 000 eur. Považoval též za spravedlivé přiznat mu náhradu nákladů řízení ve výši 400 eur.** Rozhodnutí o otázce spravedlivého zadostiučinění pro druhého stěžovatele odložil, jelikož místo jeho současného pobytu není známé.

5.1.4 STÍŽNOST TESAŘE proti České republice

Dne 9. června 2011 vydal Evropský soud rozsudek ve věci Tesař a ostatní proti České republice. Stěžovatelé namítali jednak **porušení práva na řízení v přiměřené lhůtě ve smyslu článku 6 odst. 1 Evropské úmluvy** o lidských právech, jednak porušení práva na pokojné užívání majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. **Ohledně délky restitučního řízení dospěl Evropský soud k závěru o její nepřiměřenosti poté, co nevyhověl námitce vlády, že stěžovatelé v tomto směru nevyčerpali vnitrostátní prostředky nápravy. Přiznal jim z tohoto titulu spravedlivé zadostiučinění jako náhradu způsobené nemajetkové újmy a účelně vynaložených nákladů řízení.** Současně však Evropský soud nevyhověl té části stížnosti, v níž se stěžovatelé dovolávali ochrany svého vlastnického práva ke sporným nemovitostem a kritizovali především výklad pojmu protiprávního zvýhodnění, který zaujal Ústavní soud. Připomněl, že osoby, které využily svého privilegovaného postavení v totalitním režimu nebo při nabývání majetku jednaly v rozporu se zákonem, stejně jako jejich dědicové, nemohou očekávat, že si majetek ponechají v demokratické společnosti, jež stojí na principu vlády práva. **K porušení práva na ochranu vlastnictví nedošlo.**⁷⁰

⁷⁰ *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-10-15]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=317335>>.

5.1.5 STÍŽNOST ŤUPA proti České republice

Dne 26. května 2011 vydal Evropský soud rozsudek ve věci Ťupa proti České republice. Stěžovatel namítal **porušení svého práva na svobodu a osobní bezpečnost** tím, že jeho nedobrovolná hospitalizace v psychiatrické léčebně nebyla nařízena v souladu se zákonem a nebyly pro ni dostatečné důvody.

Evropský soud v první řadě konstatoval, že lhůta 24 hodin, ve které je léčebna povinna soudu oznámit převzetí osoby do ústavní péče, je důležitou zárukou proti svévolným hospitalizacím. V daném případě byl tedy stěžovatel po marném uplynutí této lhůty v léčebně držen nezákonně. **Evropský soud ze všech těchto důvodů uzavřel, že soudy v rozporu s článkem 5 Úmluvy nedostály své povinnosti podrobně se zabývat důvody stěžovatelovy nedobrovolné hospitalizace. Jako náhradu utrpěné nemajetkové újmy přiznal Evropský soud stěžovateli 12 000 eur.** Žádost o náhradu nákladů řízení naopak Evropský soud zamítl, jelikož stěžovatel nedoložil, že za právní zastoupení skutečně zaplatil.⁷¹

5.1.6 STÍŽNOST GOLHA proti České republice

Dne 26. května 2011 vydal Evropský soud rozsudek ve věci Golha proti České republice týkající se zejména námítky nedostatečné výše odškodnění za nepřiměřenou délku řízení o vypořádání společného jmění manželů. Nepřiměřenost délky řízení zahájeného v roce 1988 a dosud stále neskončeného uznalo jak Ministerstvo spravedlnosti, tak soud, na který se stěžovatel se žalobou proti státu podle zákona č. 82/1998 Sb. obrátil, a přiznaly mu z tohoto důvodu zadostiučinění za nemajetkovou újmu v celkové výši přes 160 000 korun. Byla zohledněna i délka samotného řízení o odškodnění (tři a půl roku). Evropský soud nicméně dané odškodnění shledal jako nedostatečné a konstatoval, že stěžovatel i přes zadostiučinění přiznané na vnitrostátní úrovni nepozbyl postavení oběti. Proto se zabýval otázkou přiměřenosti délky řízení, přičemž zohlednil, že bylo do určité míry složité (bylo třeba zpracovat znalecké posudky, někteří účastníci řízení žili v zahraničí apod.) a stěžovatel k jeho délce sám

⁷¹ *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-10-15]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=317138>>.

přispěl. Soud dospěl většinou hlasů k závěru, že **bylo porušeno právo stěžovatele na přiměřenou délku soudního řízení** dle článku 6 odst. 1 Úmluvy. V souladu s tím mu přiznal náhradu nemajetkové újmy ve výši 2 100 eur. Jednomyslně pak dospěl k závěru, že **nedošlo k porušení práva stěžovatele na účinný prostředek nápravy**.

5.1.7 STÍŽNOST ALTNER proti České republice

Dne 15. března 2011 oznámil Evropský soud za nepřijatelnou stížnost ve věci Zdeněk Altner proti České republice. **Soud dospěl jednomyslně k závěru, že nedošlo k porušení zákazu diskriminace zaručeného článkem 14 Úmluvy v souvislosti s právem stěžovatele na pokojné užívání majetku chráněným článkem 1 Protokolu č. 1.** Stěžovatel vznesl dvě námitky porušení práva na spravedlivý proces (článek 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), které Evropský soud zamítl jako zjevně neopodstatněné. Stěžovatel napadal postup krajského soudu, který odmítl jeho odvolání proti usnesení okresního soudu z důvodu neodstranění vad podaného odvolání, a postup Ústavního soudu, který odmítl jeho ústavní stížnost z důvodu, že proti rozhodnutí krajského soudu stěžovatel nepodal žalobu pro zmatečnost. Evropský soud uznal důvody vlády, která tvrdila, že postup odvolacího soudu byl správný a že na vině je stěžovatel, který nedodržoval povinnosti účastníka řízení. Stěžovatel, který je povoláním advokát, sice v odvolání uvedl, že je v pracovní neschopnosti a odvolání doplní, jakmile mu to jeho zdravotní stav dovolí, poté však zůstal několik měsíců zcela pasivní, nezajistil si, aby mu pošta byla přeposílána z jeho advokátní kanceláře do místa jeho pobytu, ani se nenechal právně zastoupit jiným advokátem.⁷²

5.1.8 STÍŽNOST NA PROTIPRÁVNOST REGULACE NÁJEMNÉHO proti České republice

Stížnost byla k Evropskému soudu podána 16. června 2005 s žádostí o přednostní projednání. Stěžovatelé tvoří tři základní skupiny: „A“ - jsou fyzické a právnické osoby vlastníci na území České republiky nemovitý majetek, a to domy s byty s regulovaným nájemným. Do této kategorie stěžovatelů patří také obce, dále

⁷² *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-10-15]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=316208>>.

označování jako ing. Axamit Robert a další, „B“ – Občanské sdružení majitelů domů (dále jen OSMD) v ČR je občanské sdružení osob, registrované u Ministerstva vnitra, jehož hlavní činností je zájmová činnost v oblasti hospodaření s nemovitostmi. Všichni stěžovatelé A jsou členy stěžovatele „B“, „C“ – senátoři Senátu ČR. Stěžovatelé tvrdí, že dlouhodobým nerespektováním Listiny základních práv a svobod, Ústavy ČR i mezinárodních smluv ze strany vlády České republiky a jejich jednotlivých výkonných složek, jakož i ze strany Poslanecké sněmovny ČR a dlouhodobým nerespektováním nálezů Ústavního soudu ČR se stěžovatelé „A“ ocitli v situaci, kdy vláda České republiky na ně **uvalila omezení při úpravě výše nájemného a současně vytváří takové další podmínky pronájmu, že na ně převedla povinnost poskytovat nájemníkům sociální dávky na bydlení**, a to bez ohledu na skutečné sociální postavení nájemníka. Česká republika k tíži stěžovatelů „A“ legislativně neumožnila ani takovou úpravu výše nájemného, která by byla v souladu s Úmluvou a umožnila vybírání nájemného alespoň na úrovni nákladů prosté reprodukce. Zároveň znemožnila i využívání jednoho z atributů vlastnického práva, totiž práva na braní užiteků z vlastnictví. V tomto případě zamezila stěžovatelům „A“ mít ze svého vlastnictví zisk ve formě výnosu z pronájmu bytových nemovitostí.⁷³

Vlastníci v této stížnosti požadují, aby Evropský soud rozhodl o povinnosti českého státu napravit práva a povinnosti obou smluvních stran (vlastníků a nájemníků), zajistit přiměřenou úroveň výše nájemného nebo jeho kompenzaci takto postiženým vlastníkům a to do tří měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí Evropského soudu, ve stejné lhůtě vyplatit každému vlastníkovvi odškodnění za morální újmu ve výši 10.000 eur. V každém případě bude nutné v České republice konečně zavést komplexní funkční systém státní sociální podpory bydlení. Návrh takového zákona má již OSMD kompletně připraveno a neúspěšně ho ve prospěch všech nájemníků již několik let marně prosazuje. V případě negativního výsledku Evropského soudu mohou vlastníci nemovitostí i dotčení nájemníci ztratit naději na úplné vyřešení problému existence regulovaných nájmu.

⁷³ *Stížnost u ESPL* [online]. 2011 [cit. 2011-11-20]. Dostupný z WWW: < <http://www.osmd.cz/stiznost-u-espl-1404036311.html> >.

Tato žaloba byla podnícena úspěchem polské stěžovatelky vůči podobnému systému regulace nájmu v Polsku. Stěžovatelka tvrdila, že situace, která vznikla při provádění právních předpisů, ukládá pronajímateli omezení, pokud jde o zvyšování nájemného a ukončení nájmu a tím došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Evropský soud v této věci konstatoval, že došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 Úmluvy - práva na pokojné užívání majetku a rozhodl, že žalovaný stát má v rámci spravedlivého zadostiučinění zaplatit stěžovatelce částku 30.000 eur.⁷⁴

⁷⁴ *Případ Hutten Czapská vs. Polsko* [online]. 2011 [cit. 2011-11-20]. Dostupný z WWW: < <http://www.osmd.cz/sqlcache/huttenaczapska.pdf> >.

Závěr

Úmluva se zaměřuje výlučně na jednotlivce a na ochranu jeho základních práv a směřuje k vysoké úrovni ochrany lidských práv, i když neodpovídá na všechny otázky lidských práv dneška. Vytvořila mezinárodní systém, umožňující státům i jednotlivcům, bez ohledu na jejich národnost, předkládat Úmluvou ustanoveným institucím ve Štrasburku případy údajného porušení práv zaručených Úmluvou. Prostřednictvím výkladu Evropského soudu, se Úmluva neustále vyvíjí a současně vytváří základ evropského práva ochrany lidských práv. Rada Evropy, která má za hlavní cíl mezinárodní ochranu lidských práv, je předurčena k tomu, aby se snažila o neustále zvyšování ochrany lidských práv poskytovaných Úmluvou. Česká republika se v roce 1993 stala smluvní stranou Rady Evropy a zavázala se splňovat všechny podmínky Úmluvy a tím dala větší záruky respektování lidských práv v naší zemi.

Evropskému soudu, který především představuje kontrolní mechanismus Úmluvy, je každoročně zasíláno velké množství stížností. Ke konci roku 2010 jich na rozhodnutí čekalo bezmála 140 tisíc. Naproti tomu počty stížností zasílaných žalovaným vládám k vyjádření představuje řádově pouze několik procent z celkového počtu podaných stížností, zbytek Evropský soud zamítá jako nepřijatelné již na podkladě informací a dokumentů poskytnutých stěžovateli.

Cílem bakalářské práce bylo posoudit a vyhodnotit, jak Česká republika dodržuje závazky vyplývající jí z Úmluvy. Prostředkem k vytyčeným cílům se stala judikatura Evropského soudu týkající se České republiky. Ze stížností podaných proti České republice a následným rozsudkům Evropského soudu ve věcech lze usoudit, které z práv a v jakém rozsahu jsou nejproblematictější z pohledu jednotlivce – stěžovatele, pokud jde o fungování systému orgánů států, ať již správních či soudních.

V roce 2010 bylo k Evropskému soudu podáno 606 stížností proti České republice. Z toho 61 stížností nebylo ihned odmítnuto a Evropský soud požádal českou vládu o vyjádření k přijatelnosti a odůvodněnosti. Jak už bylo zmiňováno předcházející kapitole, Evropský soud vydal celkem 9 rozsudků, v nichž dospěl k závěru, že alespoň v některých aspektech jemu předložených případů došlo k porušení Úmluvy. Tři

případy se týkaly porušení práva na svobodu a osobní bezpečnost (článek 5 Úmluvy), v celkem čtyřech stížnostech se subjekty dožadovaly práva na spravedlivý proces (článek 6 Úmluvy), další práva na pokojné užívání majetku (Protokol 1, článek 1) a na nápravu nepřiměřené délky řízení (článek 6 Úmluvy). V předchozích letech byla nejčastějším předmětem stížnosti ze strany jednotlivce proti České republice přiměřenost délky soudního řízení před českými soudy (článek 6 Úmluvy). Je třeba si uvědomit, že každá nová stížnost směřující proti našemu státu je určitým varováním, které pak vede k tomu, že ji Česká republika může ve Štrasburku prohrát. Z toho vyplývá zpravidla úhrada stěžovateli a ta nemusí být zanedbatelná. Doplatí pak na to náš státní rozpočet a nepochybně i daňoví poplatníci. A zároveň každý prohraný případ znamená pro naši republiku určitou újmu, pokud jde o její pověst státu, který má problémy s respektováním práv jednotlivce.

V návaznosti na fakta uváděná v bakalářské práci, s ohledem na množství odborné literatury vážící se ke zpracované problematice a judikatuře Evropského soudu je možné konstatovat, že Česká republika respektuje práva jednotlivce. Jednotlivá pochybení a excesy v této rovině tím však nejsou vyloučeny, což dokazují i rozsudky Evropského soudu, které opakovaně konstatovaly porušení práv chráněných Úmluvou ze strany České republiky.

Celkově je míra ochrany v České republice na velmi dobré úrovni, kterou zvyšuje právě možnost jednotlivce domáhat se svých práv v případě nesprávného postupu ze strany státních orgánů u mezinárodního soudu, v tomto případě Evropského soudu pro lidská práva. Ani několik desítek případů ročně, ve kterých Evropský soud konstatuje porušení Úmluvy ze strany České republiky, nedovoluje přijmout zjednodušený závěr, totiž že lidská práva v České republice nejsou respektována. Současně však je dále co zlepšovat a napravovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. ČAPEK, A. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha : Linde, 2010. 887 s. ISBN 978-80-7201-789-4.
2. ČAPEK, J. *Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva*. Praha : Linde, 1995. 642 s. ISBN 80-85647-64-8.
3. GERLOCH, A. *Tvorba práva v České republice po vstupu do Evropské unie*. Praha : ASPI, 2007. 387 s. ISBN 978-80-7357-287-7.
4. DOSTÁLOVÁ, Z. *Rada Evropy - 800 milionů Evropanů*. Praha : Dokumentační a informační středisko Rady Evropy, 2001. 107 s.
5. MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo na přelomu tisíciletí*. Praha : Univerzita Karlova, 1999. 115 s. ISBN 80-7184-849-4 ISSN 0323-0619.
6. MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k vnitrostátnímu právu, zvláště právu českému*. 4. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2004. 468 s. ISBN 80-7239-160-7
7. MALENOVSKÝ, J. K právním aspektům přijetí České republiky do Rady Evropy. *Právník*, Praha : Ústav státu a práva ČSAV, 1993. roč. 132, s. 886-902. ISSN 0324-7007.
8. MALENOVSKÝ, J. *Organizace Spojených Národů, Evropská Společenství, Rada Evropy*. Brno : Masarykova univerzita, 1992. 167 s. ISBN 80-210-0500-9.
9. MALENOVSKÝ, J. *Stručná rukojeť Evropské úmluvy o lidských právech*. Praha : Univerzita Karlova, 1993. 108 s. ISBN 80-7066-805-9.
10. POMAHAČ, R. *Evropské právo*. Praha : Univerzita Karlova, 2003. 203 s. ISBN 80-246-0576-7.
11. PAVLÍČEK, V. Listina základních práv a svobod a právní řád. *Aspekty lidských práv. Sborník referátů a diskusních příspěvků ze seminářů ke Dni lidských práv*. In: ŠILHÁNOVÁ, L. Praha, 1991, s. 11-12.
12. SUDRE, F. *Mezinárodní a evropské právo lidských práv*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 364 s. ISBN 80-210-1485-7.
13. ŠTURMA, P. *Úvod do Evropského práva ochrany lidských práv*. 1. vydání. Praha : Univerzita Karlova, 1994. 130 s. ISBN 80-7066-951-9.

Elektronické zdroje

1. Complete list of the Council of Europe's treaties [online]. 2011 [cit. 2011-11-20]. Dostupný z WWW: <<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeTraites.asp?CM=8&CL=ENG>>.
2. ČESKO. Předpis č. 209/1992 Sb. Předpis č. 41/1996 Sb. Předpis č. 243/1998 Sb. In *Sbírka zákonů* [online]. 2011 [cit.2011-09-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/sbirka>>.
- Protokol č. 13 k Úmluvě byl publikován pod č. 114/2004 ve Sbírce mezinárodních smluv. In *Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2011 [cit.2011-09-25]. Dostupný z WWW:<http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=114/2004&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy>. Protokol č. 14 k Úmluvě byl publikován pod č. 48/2010 ve Sbírce mezinárodních smluv. In *Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2011 [cit.2011-09-25]. Dostupný z WWW:<http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=48/2010&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy>.
3. *Evropský soud pro lidská práva* [online]. 2011 [cit. 2011-13-08]. *Sbírka mezinárodních smluv*. Dostupný z WWW: <<http://tema.novinky.cz/evropsky-soud-pro-lidska-prav>>.
4. *Evropský soud pro lidská práva* - [online]. 2011 [cit. 2011-10-10]. Dostupný z WWW: <http://www.echr.coe.int/>>.
5. *Evropská úmluva o lidských právech* [online]. 2011 [cit. 2011-07-29]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_30_cs.htm>.
6. *Evropský soud pro lidská práva* [online]. 2011 [cit. 2011-11-05]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5099&d=316888>>.
7. *Evropský soud pro lidská práva* [online]. 2011 [cit. 2011-08-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.sv.cz/view.php?cislocclanku=2004022701>>.
8. *Evropský soud pro lidská práva* - [online]. 2011 [cit. 2011-10-10]. Dostupný z WWW: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/>>.
9. *Evropský soud pro lidská práva* [online]. 2011 [cit. 2011-08-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.mediafax.cz/a.html?item=3217760>>.
10. *Evropská unie* - [online]. 2011 [cit. 2011-10-280]. Dostupný z WWW: <http://www.euractiv.cz/evropske-pravo/>>.

11. *Listina základních práva svobod* - [online]. 2011 [cit. 2011-10-28]. Dostupný z WWW: <http://www.euractiv.cz/evropske-pravo/>.
12. *Mapa Rady Evropy* [online]. 2011 [cit. 2011-05-23]. Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rada_Evropy.
13. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-09-27]. Dostupný z WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=14340>.
14. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-08-08]. Dostupný z WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=317755>.
15. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-08-08]. Dostupný z WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=2375&d=317683>.
16. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-08-08]. Dostupný z WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/>.
17. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-10-15]. Dostupný z WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=317335>.
18. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-10-15]. Dostupný z WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=317138>.
19. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-10-15]. Dostupný z WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=316208>.
20. *Nový výklad článku 14 Evropské úmluvy* [online]. 2011 [cit. 2011-08-22]. Dostupný z WWW: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=42>.
21. *Případ Hutten Czapská vs. Polsko* [online]. 2011 [cit. 2011-11-20]. Dostupný z WWW: <http://www.osmd.cz/sqlcache/huttenaczapska.pdf>.
22. *Stížnost u ESPL* [online]. 2011 [cit. 2011-11-20]. Dostupný z WWW: <http://www.osmd.cz/stiznost-u-espl-1404036311.html>.
23. *Sbírka zákonů* [online]. 2011 [cit. 2011-09-25]. Dostupný z WWW: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/sbirka>.

24. *Vzor formuláře plné moci* [online]. 2011 [cit. 2011-11-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/F1E98EA2-3F82-4AF9-B717-5BB75BD398CB/0/FormulaireCZE.pdf>>.
25. *Vzor formuláře stížnosti* [online]. 2011 [cit. 2011-11-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/F1E98EA2-3F82-4AF9-B717-5BB75BD398CB/0/FormulaireCZE.pdf>>.

Seznam příloh

Příloha I - Stav podpisů a ratifikace Úmluvy a Protokolů 1,4,6,7,12,13

Příloha II - Vzor formuláře stížnosti

Příloha III – Vzor formuláře plné moci

Příloha č. 1

Stav podpisů a ratifikace Úmluvy a Protokolů 1,4,6,7,12,13

Opening for signature

Place: Paris
Date : 20/3/1952

Entry into force

Conditions: 10 Ratifications.
Date : 18/5/1954

Status as of: 29/9/2011

Member States of the Council of Europe

States	Signature	Ratification	Entry into force	Notes	R.	D.	A.	T.	C.	O.
Albania	2/10/1996	2/10/1996	2/10/1996		X					
Andorra	31/5/2007	6/5/2008	6/5/2008			X				
Armenia	25/1/2001	26/4/2002	26/4/2002							
Austria	13/12/1957	3/9/1958	3/9/1958		X					
Azerbaijan	25/1/2001	15/4/2002	15/4/2002			X				
Belgium	20/3/1952	14/6/1955	14/6/1955							
Bosnia and Herzegovina	24/4/2002	12/7/2002	12/7/2002							
Bulgaria	7/5/1992	7/9/1992	7/9/1992		X	X				
Croatia	6/11/1996	5/11/1997	5/11/1997							
Cyprus	16/12/1961	6/10/1962	6/10/1962							
Czech Republic	21/2/1991	18/3/1992	1/1/1993	17						
Denmark	20/3/1952	13/4/1953	18/5/1954							
Estonia	14/5/1993	16/4/1996	16/4/1996		X	X				
Finland	5/5/1989	10/5/1990	10/5/1990							
France	20/3/1952	3/5/1974	3/5/1974					X		

Georgia	17/6/1999	7/6/2002	7/6/2002		X	X				
Germany	20/3/1952	13/2/1957	13/2/1957			X		X		
Greece	20/3/1952	28/11/1974	28/11/1974		X					
Hungary	6/11/1990	5/11/1992	5/11/1992							
Iceland	20/3/1952	29/6/1953	18/5/1954							
Ireland	20/3/1952	25/2/1953	18/5/1954			X				
Italy	20/3/1952	26/10/1955	26/10/1955							
Latvia	21/3/1997	27/6/1997	27/6/1997		X					
Liechtenstein	7/5/1987	14/11/1995	14/11/1995							
Lithuania	14/5/1993	24/5/1996	24/5/1996							
Luxembourg	20/3/1952	3/9/1953	18/5/1954		X					
Malta	12/12/1966	23/1/1967	23/1/1967			X				
Moldova	2/5/1996	12/9/1997	12/9/1997			X				
Monaco	5/10/2004									
Montenegro	3/4/2003	3/3/2004	6/6/2006	56						
Netherlands	20/3/1952	31/8/1954	31/8/1954			X		X		
Norway	20/3/1952	18/12/1952	18/5/1954							
Poland	14/9/1992	10/10/1994	10/10/1994							
Portugal	22/9/1976	9/11/1978	9/11/1978		X					
Romania	4/11/1993	20/6/1994	20/6/1994			X				
Russia	28/2/1996	5/5/1998	5/5/1998							
San Marino	1/3/1989	22/3/1989	22/3/1989		X					
Serbia	3/4/2003	3/3/2004	3/3/2004	56						
Slovakia	21/2/1991	18/3/1992	1/1/1993	17						

Slovenia	14/5/1993	28/6/1994	28/6/1994							
Spain	23/2/1978	27/11/1990	27/11/1990		X					
Sweden	20/3/1952	22/6/1953	18/5/1954		X					
Switzerland	19/5/1976									
The former Yugoslav Republic of Macedonia	14/6/1996	10/4/1997	10/4/1997		X					
Turkey	20/3/1952	18/5/1954	18/5/1954		X					
Ukraine	19/12/1996	11/9/1997	11/9/1997							
United Kingdom	20/3/1952	3/11/1952	18/5/1954		X	X				

Total number of signatures not followed by ratifications:	2
Total number of ratifications/accessions:	45

Notes:

(17) Dates of signature and ratification by the former Czech and Slovak Federal Republic.

(56) Dates of signature and ratification by the state union of Serbia and Montenegro.

a: Accession - s: Signature without reservation as to ratification - su: Succession - r: Signature "ad referendum".

R.: Reservations - D.: Declarations - A.: Authorities - T.: Territorial Application - C.: Communication - O.: Objection.⁷⁵

⁷⁵ *Complete list of the Council of Europe's treaties* [online]. 2011 [cit. 2011-11-20]. Dostupný z WWW: < <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeTraites.asp?CM=8&CL=ENG> >.

Příloha č. 2

VZOR FORMULÁŘE STÍŽNOSTI (Individuální stížnost - článek 34 Úmluvy)

CZE Voir Notice *See Notes viz Sdělení* Numéro de dossier *File number Číslo spisu*

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

Requête
Application
STÍŽNOST

présentée en application de l'article 34 de la Convention européenne des Droits de l'Homme,

ainsi que des articles 45 et 47 du règlement de la Cour
*under Article 34 of the European Convention on Human Rights
and Rules 45 and 47 of the Rules of Court*

<i>a podle článků 45 a 47 Jednacího řádu Soudu</i> IMPORTANT: UPOZORNĚNÍ:	La présente requête est un document juridique et peut affecter vos droits et obligations. <i>This application is a formal legal document and may affect your rights and obligations.</i> <i>Tato stížnost je právní dokument a může ovlivnit Vaše práva a povinnosti.</i>
--	--

podaná podle článku 34 Evropské úmluvy o lidských právech

I. A.	Les Parties <i>The Parties</i> STRANY Le Requéran/La Requéran <i>The Applicant</i> STĚŽOVATEL (Renseignements à fournir concernant le/la requérant(e) et son/sa représentant(e) éventuel(le)) <i>(Fill in the following details of the applicant and the representative, if any)</i> <i>(Vyplňte následující údaje o stěžovateli a případném zástupci)</i>		
	1.	Nom de famille <i>Surname</i> Příjmení	2. Prénom(s) <i>First Name(s)</i> Jméno
Sexe : masculin / feminine <i>Sex: male / female</i> Pohlaví: mužské/ženské			
3.	Nationalité <i>Nationality</i> Státní příslušnost	4.	Profession <i>Occupation</i> Povolání
5.	Date et lieu de naissance <i>Date and place of birth</i> Datum a místo narození		
6.	Domicile <i>Permanent address</i> Trvalé bydliště		
7.	Tél n° <i>Tel no.</i> Tel. č.		
8.	Adresse actuelle (si différente de 6.) <i>Present address (if different from 6.)</i> Současná adresa (pokud jiná než v bodě 6.)		
9.	Nom et prénom du/de la représentant(e) <i>Name of representative</i> Příjmení a jméno zástupce		
10.	Profession du/de la représentant(e) <i>Occupation of representative</i> Povolání zástupce		
11.	Adresse du/de la représentant(e) <i>Address of representative</i> Adresa zástupce		
12.	Tél n° <i>Tel no.</i> Tel. č.	Fax n° <i>Fax no.</i> Fax č.	

<p>B.</p> <p>13.</p>	<p>La Haute partie contractante <i>The High Contracting Party</i> VYSOKÁ SMLUVNÍ STRANA (Indiquer ci-après le nom de l'Etat/des Etats contre le(s)quel(s) la requête est dirigée) <i>(Fill in the name of the State(s) against which the application is directed)</i> <i>(Uveďte stát/státy, proti kterému/kterým je Vaše stížnost podána)</i></p>
-----------------------------	--

<p>II.</p> <p>14.</p>	<p>Exposé des faits² <i>Statement of the Facts</i> POPIS SKUTEČNOSTÍ (Voir § 19 (b) de la notice) <i>(See § 19 (b) of the Notes)</i> <i>(Viz bod 19 (b) Sdělení)</i></p>
------------------------------	---

<p>III.</p> <p>15.</p>	<p>Exposé de la ou des violation(s) de la Convention et/ou des Protocoles alléguée(s), ainsi que des arguments à l'appui <i>Statement of alleged violation(s) of the Convention and/or Protocols and of relevant arguments</i> UVEDENÍ NAMÍTANÝCH PORUŠENÍ ÚMLUVY A/NEBO PROTOKOLU/-Ů A PŘÍSLUŠNÝCH ARGUMENTŮ (Voir § 19 (c) de la notice) <i>(See § 19 (c) of the Notes)</i> <i>(Viz bod 19 (c) Sdělení)</i></p>
-------------------------------	---

<p>IV.</p>	<p>Exposé relatif aux prescriptions de l'article 35 § 1 de la Convention³ <i>Statement relative to article 35 § 1 of the Convention</i> PROHLÁŠENÍ VE SMYSLU ČLÁNKU 35 ODS. 1 ÚMLUVY (Voir § 19 (d) de la notice. Donner pour chaque grief, et au besoin sur une feuille séparée, les renseignements demandés sous les points 16 à 18 ci-après) <i>(See § 19 (d) of the Notes. If necessary, give the details mentioned below under points 16 to 18 on a separate sheet for each separate complaint)</i> (Viz bod 19 (d) Sdělení. V případě nutnosti uveďte pro každou jednotlivou stížnost informace požadované v bodech 16 až 18 na samostatném listě.)</p>
<p>16.</p>	<p>Décision interne définitive (date et nature de la décision, organe – judiciaire ou autre – l'ayant rendue) <i>Final decision (date, court or authority and nature of decision)</i> Konečné rozhodnutí (datum a druh rozhodnutí, soud nebo jiný vydávající orgán)</p>
<p>17.</p>	<p>Autres décisions (énumérées dans l'ordre chronologique en indiquant, pour chaque décision, sa date, sa nature et l'organe – judiciaire ou autre – l'ayant rendue) <i>Other decisions (list in chronological order, giving date, court or authority and nature of decision for each of them)</i> Další rozhodnutí (chronologický seznam s uvedením data, soudu nebo jiného orgánu a druhu rozhodnutí)</p>
<p>18.</p>	<p>Dispos(i)ez-vous d'un recours que vous n'avez pas exercé? Si oui, lequel et pour quel motif n'a-t-il pas été exercé? <i>Is there or was there any other appeal or other remedy available to you which you have not used? If so, explain why you have not used it.</i> Máte, případně měli jste k dispozici jiný prostředek nápravy, který jste nevyčerpali? Pokud ano, vysvětlete, proč jste jej nevyužili.</p>

V.	<p>Exposé de l'objet de la requête <i>Statement of the object of the application</i> POPIS PŘEDMĚTU STÍŽNOSTI (Voir § 19 (e) de la notice) <i>(See § 19 (e) of the Notes)</i> (Viz bod 19 (e) Sdělení)</p>
19.	
VI.	<p>Autres instances internationales traitant ou ayant traité l'affaire <i>Statement concerning other international proceedings</i> PROHLÁŠENÍ O ŘÍZENÍ PŘED JINÝMI MEZINÁRODNÍMI INSTITUCEMI (Voir § 19 (f) de la notice) <i>(See § 19 (f) of the Notes)</i> (Viz bod 19 (f) Sdělení)</p>
20.	<p>Avez-vous soumis à une autre instance internationale d'enquête ou de règlement les griefs énoncés dans la présente requête? Si oui, fournir des indications détaillées à ce sujet. <i>Have you submitted the above complaints to any other procedure of international investigation or settlement? If so, give full details.</i> Předložili jste výše uvedenou stížnost jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instituci? Pokud ano, uveďte podrobnosti.</p>
VII.	<p>Pièces annexées (pas d'originaux, uniquement des copies ; prière de n'utiliser ni agrafe, ni adhésif, ni lien d'aucune sorte) <i>List of documents</i> <i>(no original documents, only photocopies, do not staple, tape or bind documents)</i> SEZNAM PŘÍLOH (NEZASÍLEJTE ORIGINÁLY DOKUMENTŮ, POUZE JEJICH KOPIE. DOKUMENTY NESEŠÍVEJTE, NESLEPUJTE, ANI JINAK NESPOJUJTE) (Voir chapitre § 19 (g) de la notice. Joindre copie de toutes les décisions mentionnées sous ch. IV et VI ci-dessus. Se procurer, au besoin, les copies nécessaires, et, en cas d'impossibilité, expliquer pourquoi celles-</p>

	<p>ci ne peuvent pas être obtenues. Ces documents ne vous seront pas retournés.) <i>(See § 19 (g) of the Notes. Include copies of all decisions referred to in Parts IV and VI above. If you do not have copies, you should obtain them. If you cannot obtain them, explain why not. No documents will be returned to you.)</i> (Viz bod 19 (g) Sdělení. Připojte kopie všech rozhodnutí zmíněných v Části IV a VI tohoto formuláře. Pokud kopie nemáte a nemůžete si je obstarat, vysvětlete proč. Tyto dokumenty Vám nebudou vráceny.)</p>
21.	
a)	
b)	
c)	

VIII.	<p>Déclaration et signature <i>Declaration and signature</i> PROHLÁŠENÍ A PODPIS (Voir § 19 (h) de la notice) <i>(See § 19 (h) of the Notes)</i> (Viz bod 19 (h) Sdělení)</p>
<p>Je déclare en toute conscience et loyauté que les renseignements qui figurent sur la présente formule de requête sont exacts. <i>I hereby declare that, to the best of my knowledge and belief, the information I have given in the present application form is correct.</i> Prohlašuji podle mého nejlepšího vědomí a svědomí, že všechny informace uvedené v tomto formuláři jsou pravdivé.</p>	

(Signature du/de la requérant(e) ou du/de la représentant(e))
(Signature of the applicant or of the representative)
(Podpis stěžovatele nebo zástupce)⁷⁶

⁷⁶ Vzor formuláře stížnosti [online]. 2011 [cit. 2011-11-20]. Dostupný z WWW: < <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/F1E98EA2-3F82-4AF9-B717-5BB75BD398CB/0/FormulaireCZE.pdf> >.

Příloha č. 3

VZOR FORMULÁŘE PLNÉ MOCI

PLNÁ MOC

(Článek 36 Jednacího řádu ESPL)

Já, níže podepsaný/á,

(jméno a adresa stěžovatele)

uděluji tímto plnou moc

(jméno, adresa a povolání zástupce)

aby mne zastupoval/a v řízení před Evropským soudem pro lidská práva, jakož i v celém řízení podléhajícím Evropské úmluvě o lidských právech ve věci stížnosti, kterou jsem podal/a ve smyslu článku 34 Úmluvy proti

(žalovaná strana)

dne

(datum podání stížnosti)

V

dne

(podpis stěžovatele)

Tímto zplnomocnění přijímám.

(podpis zástupce)⁷⁷

Tento formulář musí být vyplněn a podepsán stěžovatelem, který si přeje být v řízení před Evropským soudem zastoupen, a právním zástupcem či jinou zmocněnou osobou.

⁷⁷ *Vzor formuláře Plné moci [online]. 2011 [cit. 2011-11-20]. Dostupný z WWW: < <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/F1E98EA2-3F82-4AF9-B717-5BB75BD398CB/0/FormulaireCZE.pdf> >.*